

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών
Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Κοινή Αγροτική Πολιτική και Βιώσιμη Αγροτική Ανάπτυξη

Ευθυμίου Σπύρος

ΑΜ:4042202002011

Επιβλέπων καθηγητής : κ. Τιμόθεος Αγγελίδης

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2022

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα από καρδιάς να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του τμήματος που παρά τις δύσκολες συνθήκες που είχαν να αντιμετωπίσουν λόγω της πανδημίας μπόρεσαν να μας μεταδώσουν με τον καλύτερο τρόπο τις γνώσεις τους και να είναι πάντα διαθέσιμοι σε ότι χρειαστήκαμε.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την σύζυγό μου και τα τέσσερα παιδάκια μας για την υπομονή που έκαναν όλο αυτό το διάστημα όπως επίσης και για την υποστήριξη που μου παρείχαν.

Αφιερωμένη στη σύζυγό μου Χριστίνα

και στα αγαπημένα μου παιδάκια Κατερίνα, Ελένη, Χριστιάνα, Χρήστο

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως περιεχόμενο την Κοινή Αγροτική Πολιτική όπως αυτή εφαρμόζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη. Στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει τον πρωτογενή τομέα και τον ρόλο του στην σύγχρονη οικονομία. Κίνητρο της εκπόνησης της εργασίας αυτής είναι η σημασία του αγροτικού τομέα στην οικονομία της Ελλάδος . Μέσα από την εργασία αυτή θα γίνει προσπάθεια μέσω της βιβλιογραφίας αλλά και επίσημων στατιστικών στοιχείων να δούμε πως η αγροτική παραγωγή θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στις αυξανόμενες ανάγκες της σύγχρονης οικονομίας πως θα μπορούσε να γίνει πιο ανταγωνιστική και πως θα μπορούσε να βοηθήσει στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Αρχικά γίνεται μια ιστορική αναδρομή στη κοινή αγροτική πολιτική και στα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών προκειμένου να προασπίσουν το αγροτικό εισόδημα και την επισιτιστική ασφάλεια των κατοίκων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην πράσινη συμφωνία και στις αλλαγές που πρέπει να γίνουν προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της αειφόρου ανάπτυξης της αγροτικής παραγωγής που θα προσφέρει προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας υγιεινά με σεβασμό στο περιβάλλον. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τρόποι οι οποίοι θα μπορέσουν να αυξήσουν τα εισοδήματα των αγροτών κάνοντας τον κλάδο πιο ανταγωνιστικό . Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνάς μας η οποία απευθύνθηκε σε άτομα τα οποία έχουν άμεση σχέση με την αγροτική παραγωγή και κλείνουμε με τα συμπεράσματα της εργασίας.

Λέξεις Κλειδιά: Κοινή Αγροτική Πολιτική

Βιώσιμη Αγροτική Ανάπτυξη

Περιβαλλοντικό Αποτύπωμα

ABSTRACT

This dissertation has as its content the Common Agricultural Policy as implemented by the European Union and sustainable rural development. The aim of this work is to highlight the primary sector and its role in the modern economy. The motivation for the elaboration of this work is the importance of the agricultural sector in the Greek economy. Through this work we will try through the literature and official statistics to see how agricultural production could meet the growing needs of the modern economy, how it could become more competitive and how it could help reduce the environmental footprint. The work consists of four chapters. First, there is a historical overview of the common agricultural policy and the measures taken by the governments of the Member States in order to protect the agricultural income and food security of the people of the European Union. The second chapter refers to the green agreement and the changes that must be made in order to achieve the goal of sustainable development of agricultural production that will offer products of high nutritional value healthy with respect for the environment. The third chapter analyzes ways that will be able to increase farmers' incomes by making the industry more competitive. The fourth chapter presents the results of our research which was addressed to people who are directly related to agricultural production and we close with the conclusions of the work.

Key Words: Common Agricultural Policy

Sustainable Rural Development

Environmental Footprint

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....iii

ABSRTACT.....iv

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....v-viii

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....ix-x

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΚΟΙΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Κοινή Γεωργική Πολιτική 1962.....2-3

1.2 Κοινή Γεωργική Πολιτική 1984.....3

1.3 Κοινή Γεωργική Πολιτική 1992.....3-4

1.4 Κοινή Γεωργική Πολιτική 2003.....4-5

1.5 Κοινή Γεωργική Πολιτική 2013.....6-7

1.6 Κοινή Γεωργική Πολιτική 2021-2022.....7-8

1.7 Βασικοί συντελεστές της ΚΑΠ.....8-9

1.8 Κοινή Αγροτική Πολιτική Χρηματοδότηση.....9-14

1.9 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης.....15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

2.1 Στρατηγική από το αγρόκτημα στο πιάτο.....16-17

2.2 Η στρατηγική για την βιοποικιλότητα.....17-18

2.3 Σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής.....18-21

2.4 Αγροοικολογία.....21-23

2.5 Πρόγραμμα ‘Caring For Soil Is Caring For Life’.....23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

3.1 Συστήματα Ευφυούς Γεωργίας24-29

3.2 Συνεταιρισμοί.....29-32

3.2.1 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί.....32-34

3.2.2 Συμβολαιακή Γεωργία.....34

3.2.3 Ενεργειακές Κοινότητες.....34

3.2.4 Οργανώσεις Παραγωγών.....34-36

3.2.5 Διεπαγγελματικές Οργανώσεις.....36-37

3.3 Η Καθετοποίηση της παραγωγής.....	37
3.4 Η Αύξηση των προϊόντων Π.Ο.Π.....	37-38
3.5 Υδροπονική καλλιέργεια.....	38
3.6 Αντιμετώπιση της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού.....	39-40
3.7 Επαγγελματική Κατάρτιση Νέων.....	40
3.8 Πρόγραμμα Leader.....	41
3.9 Εξωστρέφεια Αγροτικής Παραγωγής.....	42
3.10 Αειφόρος ανάπτυξη αγροτικής παραγωγής.....	42-43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΕΡΕΥΝΑ.....	44
4.1 Φύλο Ερωτηθέντων.....	45
4.2 Ηλικία Ερωτηθέντων.....	46
4.3 Περιοχή κατοικίας ερωτηθέντων.....	47
4.4 Μορφωτικό Επίπεδο.....	48
4.5 Σχέση με Αγροτική Παραγωγή.....	49
4.6 Χρόνια απασχόλησης με αγροτική παραγωγή.....	50
4.7 Αριθμός στρεμμάτων εκμετάλλευσης.....	51
4.8 Κάτοχος Θερμοκηπίου.....	52
4.9 Είδος Καλλιέργειας.....	53
4.10 Περιγραφικά στατιστικά.....	54
4.10.1 Περιγραφικά στατιστικά κεντρικής μεταβλητής.....	54-55
4.10.2 Περιγραφικά χαρακτηριστικά ερωτήσεων στην κλίμακα Likert.....	55-56
4.11 Ερευνητικά ερωτήματα.....	57
4.11.1 1 ^ο Ερευνητικό ερώτημα.....	57
4.11.2 2 ^ο Ερευνητικό ερώτημα.....	58
4.11.3 3 ^ο Ερευνητικό ερώτημα.....	59-60
4.11.4 4 ^ο Ερευνητικό Ερώτημα.....	60-63
4.12 Συμπεράσματα ερωτηματολογίου.....	63-64
5 . Επίλογος.....	64
Βιβλιογραφία.....	65-68

Κατάλογος Πινάκων-Διαγραμμάτων

Πίνακας 1 Φύλο Ερωτηθέντων Ερωτηματολογίου.....	45
Πίνακας 2 ηλικία ερωτηθέντων.....	46
Πίνακας 3 περιοχή κατοικίας ερωτηθέντων.....	47
Πίνακας 4 Επίπεδο σπουδών ερωτηθέντων.....	48
Πίνακας 5 σχέση με αγροτική παραγωγή ερωτηθέντων.....	49
Πίνακας 6 χρόνια απασχόλησης με αγροτική παραγωγή.....	50
Πίνακας 7 αριθμός στρεμμάτων εκμετάλλευσης.....	51
Πίνακας 8 κάτοχοι θερμοκηπίου ερωτηθέντων.....	52
Πίνακας 9 είδος καλλιέργειας ερωτηθέντων.....	53
Πίνακας 10 περιγραφικά στατιστικά κεντρικής μεταβλητής.....	54
Πίνακας 11 περιγραφικά στατιστικά ερωτήσεων στην κλίμακα Likert.....	56
Πίνακας 12 One-Sample Statistics.....	57
Πίνακας 13 One-Sample Test.....	57
Πίνακας 14 Group Statistics.....	58
Πίνακας 15 Independent Samples Test.....	58
Πίνακας 16 Case Processing Summary.....	59
Πίνακας 17 Crosstabulation.....	59
Πίνακας 18 Chi-Square tests.....	59-60
Πίνακας 19 περιγραφικά στατιστικά βιωσιμότητας αγροτικής παραγωγής και τόπου κατοικίας.....	60
Πίνακας 20 Tests of Homogeneity of Variances.....	60
Πίνακας 21 Anova.....	61
Πίνακας 22 περιγραφικά στατιστικά βιωσιμότητας αγροτικής παραγωγής και χρόνια απασχόλησης.....	61
Πίνακας 23 Tests of Homogeneity of Variances.....	62
Πίνακας 24 Anova.....	62
Πίνακας 25 περιγραφικά στατιστικά βιωσιμότητας αγροτικής παραγωγής και επιπέδου σπουδών.....	62

Πίνακας 26 Tests of Homogeneity of Variances.....	63
Πίνακας 27 Anova.....	63

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1 Στήριξη αγροτικού εισοδήματος από ΕΓΓΕ.....	11
Διάγραμμα 2 Χρηματοδότηση ΕΓΓΑΑ 2014-2020.....	13
Διάγραμμα 3 Κατανομή χρηματοδότησης ΚΑΠ.....	14
Διάγραμμα 4 Ποσοστά ανά ηλικία απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα.....	39
Διάγραμμα 5 Φύλο ερωτηθέντων.....	45
Διάγραμμα 6 Ηλικία ερωτηθέντων.....	46
Διάγραμμα 7 Περιοχή κατοικίας ερωτηθέντων.....	47
Διάγραμμα 8 Επίπεδο σπουδών ερωτηθέντων.....	48
Διάγραμμα 9 Σχέση με αγροτική παραγωγή ερωτηθέντων.....	49
Διάγραμμα 10 Χρόνια απασχόλησης με αγροτική παραγωγή.....	50
Διάγραμμα 11 Αριθμός στρεμμάτων εκμετάλλευσης.....	51
Διάγραμμα 12 Κάτοχοι θερμοκηπίου ερωτηθέντων.....	52
Διάγραμμα 13 Είδος καλλιέργειας ερωτηθέντων.....	53
Διάγραμμα 14 Βιωσιμότητα αγροτικής παραγωγής.....	55

Εισαγωγή

Η Αγροτική παραγωγή αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις τομείς της οικονομίας της Ευρώπης. Υπάρχουν περίπου 10 εκατομμύρια γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην Ε.Ε ενώ υπολογίζεται ότι εργάζονται περίπου 22 εκατομμύρια άτομα στον τομέα. Η Ευρώπη λόγω του κλίματος και της παράδοσής της διαθέτει μεγάλη ποικιλία σε αγροτικά προϊόντα και αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς και καθαρούς εξαγωγείς αγροτικών προϊόντων παγκοσμίως. Ακριβώς λόγω του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει η Ε.Ε θα πρέπει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας. Παρά την μεγάλη σημασία που έχει η αγροτική παραγωγή η προστιθέμενη αξία που κατέχει ο γεωργικός τομέας ως προς τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ των Χωρών όπως επίσης και το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που απασχολεί βαίνουν μειούμενα. Σε αυτό έχουν συντελέσει διάφοροι παράγοντες όπως η υποβάθμιση του εδάφους, το αυξημένο κόστος παραγωγής, η κλιματική αλλαγή, η γήρανση του πληθυσμού, η αστικοποίηση και άλλοι παράγοντες οι οποίοι θα αναλυθούν εκτενώς στην εργασία. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνέχεια του πρωτογενούς τομέα θα πρέπει να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα στους αγρότες προκειμένου ο αγροτικός τομέας να μπορεί να είναι ανταγωνιστικός έναντι των άλλων τομέων της οικονομίας εξασφαλίζοντας ένα αξιοπρεπές εισόδημα και βιοτικό επίπεδο στους παραγωγούς ώστε και αυτοί με την σειρά τους να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της νέας εποχής. Οι προκλήσεις της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής όπως αυτές θα αναλυθούν στην παρούσα εργασία είναι ιδιαίτερα απαιτητικές καθώς υπαγορεύουν στα κράτη μέλη αυστηρούς κανόνες και χρονοδιαγράμματα προκειμένου να πραγματοποιηθεί η πράσινη συμφωνία που στοχεύει σε πρακτικές που είναι φιλικές προς το περιβάλλον με ένα υψηλό ποσοστό παραγωγής να αποτελείται από βιολογικά προϊόντα. Παράλληλα υποδεικνύει και τρόπους προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα με την χρήση καινοτόμου τεχνολογίας η οποία όμως προϋποθέτει εκπαίδευση και γνώσεις από μεριάς των αγροτών. Η υγειονομική αλλά και η οικονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία covid-19 ανέδειξε ακόμα περισσότερο την ανάγκη για μέτρα τα οποία θα προασπίσουν τις κοινωνίες και την υγεία των μελών τους προς αποφυγή παρόμοιων καταστάσεων. Παράλληλα όμως έδωσε τη δυνατότητα να αναδειχθούν οι αγροτικές περιοχές ως προορισμοί ασφαλείς και εναλλακτικής οικονομικής ανάπτυξης κάτι το οποίο μπορεί να αφήσει σημαντική παρακαταθήκη καθώς δίνεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να επενδύσουν σε μια αποκεντρωμένη οικονομία δίνοντας πνοή στην οικονομική ζωή της υπαίθρου με τη χρηματοδότηση επενδύσεων και υποδομών οι οποίες θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας κάτι το οποίο θα δώσει κίνητρα και στους νέους να ασχοληθούν με την οικονομία

της υπαίθρου και παράλληλα να αναπτυχθεί και ο αγροτικός τομέας που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με αυτήν.

Κοινή Αγροτική Πολιτική και Βιώσιμη Αγροτική Ανάπτυξη

Στην εργασία χρησιμοποιήθηκαν επίσημες πηγές και άρθρα από την Ευρωπαϊκή επιτροπή από τον Ο.Ο.Σ.Α από την Eurostat και από εργασίες και άρθρα που ήταν συναφή με το υπό διερεύνηση θέμα. Η εργασία χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια.

Κεφάλαιο 1 Κοινή Γεωργική Πολιτική

Κεφάλαιο 2 Πράσινη Συμφωνία

Κεφάλαιο 3 Τρόποι Ανάπτυξης Αγροτικής Παραγωγής

Κεφάλαιο 4 Έρευνα

Κεφάλαιο 5 Επίλογος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΙΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Κοινή Γεωργική Πολιτική 1962

Η Ευρώπη μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου είχε να αντιμετωπίσει σοβαρό πρόβλημα καθώς η γεωργική παραγωγή είχε καταστραφεί και δεν μπορούσαν να καλυφθούν οι ανάγκες των Ευρωπαίων σε τρόφιμα. Έτσι δόθηκε προτεραιότητα στο να βρεθεί λύση προκειμένου να επιτευχθεί η διατροφική ανεξαρτησία της Ευρώπης. Σε συνέχεια της συνθήκης της Ρώμης (1957) η οποία είχε ως βασικούς στόχους τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, την αύξησή της μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας, τη σταθεροποίηση των αγορών, τη διασφάλιση του εφοδιασμού και την παροχή τροφίμων σε λογικές τιμές και της Συνδιάσκεψης της Στρέζα (1958), όπου ορίστηκαν οι όροι για την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών που θα στηριζόταν στο σύστημα των ενιαίων τιμών, της δημοσιονομικής αλληλεγγύης και της κοινοτικής προτίμησης, θεσπίζεται η Κοινή Γεωργική Πολιτική έχοντας ως στόχο, την παροχή οικονομικών προϊόντων στους πολίτες της και της εξασφάλισης ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης. Κύριο χαρακτηριστικό της πρώτης φάσης ήταν η στήριξη των τιμών, μέσω των τιμών παρέμβασης που ορίστηκαν για κάθε προϊόν. Έτσι εκτός από την κατάργηση των δασμών μεταξύ των κρατών μελών διαμορφώθηκε και το σύστημα των τιμών όπως η τιμή στόχος, ή προσανατολισμού η οποία ήταν η τιμή που επιθυμούσε η Ένωση να πωλούνται τα προϊόντα της και η οποία θα διαμορφωνόταν μέσα από τις συνθήκες της αγοράς και από τις κοινοτικές παρεμβάσεις. Η τιμή βάσης, η οποία θα ήταν η κατώτερη τιμή που θα μπορούσε να πωληθεί το προϊόν. Η τιμή παρέμβασης, που ήταν μια ελάχιστη τιμή που θα εξασφάλιζε ένα ελάχιστο εισόδημα στον παραγωγό και η οποία θα μπορούσε να πάρει την μορφή οικονομικής ενίσχυσης και η τιμή απόσυρσης στην οποία οι παραγωγοί θα απέσυραν τα προϊόντα τους προκειμένου να αποφευχθεί πτώση των τιμών. Παράλληλα με το σύστημα των τιμών η Ε.Ε καθιέρωσε και το σύστημα των επιδοτήσεων στους παραγωγούς απαγορεύοντας παράλληλα τις εθνικές ενισχύσεις. Προκειμένου να χρηματοδοτηθεί όλο αυτό το εγχείρημα η ΕΟΚ θέσπισε το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων. Ως αποτέλεσμα των συνδυασμένων ενεργειών αυτών ήταν η Ευρώπη να μετατραπεί σε σημαντική εξαγωγική δύναμη. Παρά το γεγονός ότι αγροτική παραγωγή εμφάνισε άνθιση δεν έγινε το ίδιο και με το βιοτικό επίπεδο των αγροτών το οποίο παρέμενε χαμηλό το οποίο προκάλεσε έντονο προβληματισμό στους κύκλους της ΕΟΚ σε σημείο που ο επίτροπος της γεωργίας Sicco Mansholt να προτρέπει τους αγρότες να εγκαταλείψουν την

γεωργία που σύμφωνα με το σχέδιο που είχε προτείνει οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις θα θεωρούνταν βιώσιμες μόνο αν εξασφάλιζαν στους ιδιοκτήτες τους εισόδημα παρόμοιο με άλλους τομείς της οικονομίας. Οι αναγκαίες διαρθρωτικές αλλαγές που θα έπρεπε να γίνουν σύμφωνα με το σχέδιό του ήταν η αύξηση του μεγέθους των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, η μείωση της συνολικής καλλιεργούμενης γης στην κοινότητα, η μείωση των απασχολούμενων στο πρωτογενή τομέα μέσω οικονομικών κινήτρων και η εκπαίδευση των αγροτών. Το σχέδιο του Mansholt συντέλεσε στην στροφή της ΚΑΠ και σε μέτρα διαρθρωτικά που είχαν να κάνουν με τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την ενίσχυση των μειονεκτικών περιοχών, την παρέμβαση και αναδιάρθρωση στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων, στην ενίσχυση της εμπορίας και μεταποίησης προϊόντων όπως επίσης και στον εκσυγχρονισμό της αλιείας

1.2 Κοινή Γεωργική Πολιτική 1984

Η παραγωγικότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων δημιουργεί πλεόνασμα παραγωγής και λαμβάνονται μέτρα προκειμένου να μειωθεί η παραγωγή στα επίπεδα της ζήτησης. Η ΚΓΠ ενώ είχε πετύχει τους στόχους για τους οποίους είχε συσταθεί είχε δημιουργήσει δυσβάστακτο κόστος στους Ευρωπαίους φορολογούμενους ενώ παράλληλα και οι διεθνείς συνθήκες είχαν αλλάξει που δεν δικαιολογούσαν το μέγεθος της παρεμβατικής πολιτικής. Τα μέτρα που πάρθηκαν και αφορούσαν κυρίως σε ποσοστάσεις, σε ενισχύσεις που αφορούσαν αγροτικές εκτάσεις και αριθμό ζώων καθώς και σε μέτρα αγρανάπαυσης δεν είχαν την επιθυμητή αποτελεσματικότητα στη μείωση των πλεονασμάτων της παραγωγής.

1.3 Κοινή Γεωργική Πολιτική 1992

Η πολιτική της Ευρώπης αλλάζει και δίνεται προτεραιότητα στην στήριξη των παραγωγών. Η πολιτική της στήριξης των τιμών αντικαθίσταται από τις άμεσες ενισχύσεις προς τους παραγωγούς ενώ ως συνέχεια την διάσκεψης κορυφής στο Ρίο το 1992 για την προστασία του περιβάλλοντος παροτρύνονται οι παραγωγοί να χρησιμοποιούν πρακτικές που είναι πιο φιλικές προς το περιβάλλον. Ο επίτροπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη γεωργία Macsharry το 1992 πρότεινε μια σειρά από μέτρα που θα σηματοδοτούσαν την αλλαγή αυτή. Τα μέτρα άρχισαν να εφαρμόζονται από το 1994. Οι βασικές πτυχές των μεταρρυθμίσεων του Macsharry ήταν η μείωση των τιμών παρέμβασης στα δημητριακά κατά 30% και μείωση κατά 15% των θεσμικών τιμών στο μοσχαρίσιο κρέας και στο βούτυρο προσεγγίζοντας κατά αυτό τον τρόπο τις διεθνείς τιμές, αποζημίωση ανά εκτάριο καλλιεργήσιμης γης για τα δημητριακά με καταβολή συγκεκριμένου ποσού και αυξημένες κατά κεφαλή αποζημιώσεις

για τους κτηνοτρόφους, αγρανάπαυση για τις αροτραίες καλλιέργειες, κίνητρα για πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών, οικονομικά κίνητρα για πιο φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους παραγωγής, οικονομικά κίνητρα για αναδασώσεις με στόχο να μειωθεί η αγροτική έκταση με απώτερο στόχο την μείωση των πλεονασμάτων στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων. Παρά το γεγονός ότι η ΚΑΠ κρίθηκε επιτυχημένη και αποτέλεσε βάση για τις επόμενες μεταρρυθμίσεις η Ε.Ε τη συγκεκριμένη περίοδο είχε να αντιμετωπίσει και άλλα θέματα όπως το νέο νόμισμα, την είσοδο των δέκα νέων χωρών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, την αύξηση του ανταγωνισμού από προϊόντα τρίτων χωρών, αλλά και πιέσεις που δεχόταν από μέρος των παραγωγών που έκανε αναγκαία την κατεύθυνση προς επαναδιαπραγμάτευση των όρων της ΚΑΠ¹

1.4 Κοινή Γεωργική Πολιτική 2003

Η επαναδιαπραγμάτευση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την υπογραφή του προγράμματος δράσης 2000-Ατζέντα 2000 η οποία ψηφίστηκε στο Βερολίνο τον Μάρτιο 1999 και με την έκδοση του κανονισμού ομπρέλα 1257/99 Ε.Ε για την αγροτική ανάπτυξη. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική χωρίζεται σε δυο πυλώνες δράσης. Ο πρώτος πυλώνας αναφέρεται στις κοινές οργανώσεις αγοράς, στις άμεσες ενισχύσεις οι οποίες όμως αποσυνδέονται από την παραγωγή και τα κριτήρια συμμόρφωσης. Ο δεύτερος πυλώνας αναφέρεται στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Η Κοινή Γεωργική πολιτική καθιερώνει ένα καινοτόμο μέτρο την πολλαπλή συμμόρφωση και χορηγεί οικονομικές ενισχύσεις δίνοντας βάρος στην ασφάλεια των τροφίμων στη προστασία του περιβάλλοντος και στην υγεία και καλή μεταχείριση των ζώων. Η μεταρρύθμιση του επιτρόπου Φραντς Φίσλερ όπως εφαρμόστηκε το 2003 ουσιαστικά εισήγαγε το σύστημα των ενιαίων ενισχύσεων όπως ισχύουν και σήμερα που κάλυπτε όλους τους αγρότες εκτός από τους παραγωγούς οπωροκηπευτικών. Η μεταρρύθμιση αυτή έγινε με κριτήρια πολύ πιο κοντά στην αγορά από τις προηγούμενες ΚΑΠ παρέμενε όμως ακόμα προστατευτική. Η βασική υποχρέωση των αγροτών εκτός από το να παράγουν θα ήταν να διατηρούν τη γη τους σε καλή αγροτική και περιβαλλοντική κατάσταση. Θα έπρεπε να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στη προστασία του περιβάλλοντος και στην ορθή χρήση φυτοφαρμάκων ώστε να παράγουν υψηλής ποιότητας προϊόντα. Έτσι η κοινή αγροτική πολιτική στρέφεται τόσο στους καταναλωτές όσο και στους παραγωγούς προτρέποντας τους να παράγουν προϊόντα που έχουν ζήτηση ώστε να προστατεύεται το εισόδημά τους αποσυνδέοντας τις ενισχύσεις από τον όγκο της παραγωγής μειώνοντας

¹ Αλεξάνδρα Θεοφίλη "Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, 1957 – 2020: σημασία, εξέλιξη και προοπτικές

παράλληλα και τις ενισχύσεις προς τις μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ενώ έδινε συμπληρωματικές ενισχύσεις προς τις μικρές εκμεταλλεύσεις αντισταθμίζοντας τις απώλειές τους από το σύστημα των ενιαίων ενισχύσεων. Οι ενισχύσεις συνδέονται με τη μεταρρύθμιση με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου .

Παράλληλα οι γεωργοί εκτός από τις άμεσες ενισχύσεις όπως αναφέρθηκε μπορούσαν να επωφεληθούν και από το ειδικό καθεστώς στήριξης το οποίο δεν κάλυπτε το σύνολο των παραγόμενων προϊόντων αλλά την παραγωγή συγκεκριμένων καλλιεργειών που η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμούσε να στηρίξει και δεν είχε μεγάλο οικονομικό αντίκτυπο στις γεωργικές δαπάνες.

Το 2007 με τον κανονισμό αριθμό. 1234/2007 του συμβουλίου τίθεται σε ισχύ η ενιαία κοινή οργάνωση αγορών καθώς μέχρι τότε υπήρχαν 21 διαφορετικές ΚΟΑ και η καθεμία κάλυπτε συγκεκριμένα προϊόντα. Οι ΚΟΑ συνιστούσαν θεμελιώδες κομμάτι της κοινής αγροτικής πολιτικής καθώς ήταν αυτές που παρείχαν το πλαίσιο για το καθεστώς στήριξης των αγορών στο γεωργικό τομέα².

Παράλληλα έδωσε κίνητρα για την ανάπτυξη της υπαίθρου στηρίζοντας τις αγροτικές κοινότητες και την απασχόληση δημιουργώντας τον Β΄ πυλώνα στόχοι του οποίου είναι :

1. Η παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας τα οποία να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ζήτησης όπως αυτή διαμορφώνεται τόσο στην Ευρώπη αλλά και παγκοσμίως
2. Η στροφή σε πράσινες πρακτικές που θα έχουν ως στόχο την προστασία της βιοποικιλότητας, τη σωστή διαχείριση των υδάτων και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
3. Ενίσχυση της απασχόλησης, μέσω στήριξης επενδύσεων που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας σε διάφορους τομείς και η βελτίωση των συνθηκών οικονομικής αύξησης

Με αυτό τον τρόπο θέλησε να δώσει λύση στα προβλήματα των αγροτικών περιοχών δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για να αναπτυχθούν εκμεταλλευόμενες τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα .

² Αλεξάνδρα Θεοφίλη “Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, 1957 – 2020: σημασία, εξέλιξη και προοπτικές, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/108/first-pillar-of-the-cap-i-common-organisation-of-the-markets-cmo-in-agricultural>

1.5 Κοινή Γεωργική Πολιτική 2013

Στόχος της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής τίθεται η αύξηση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα η προώθηση της καινοτομίας και η στήριξη της απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές μέσω της οικονομικής στήριξης προς την παραγωγική χρήση της γης. Η μεταρρύθμιση εφαρμόζεται για την περίοδο 2014-2020. Η ΚΑΠ συνεχίζει τις μεταρρυθμίσεις των προηγούμενων ΚΑΠ δίνοντας προτεραιότητα στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας της αγροτικής παραγωγή. Οι δύο Πυλώνες όπως εφαρμόστηκαν από την προηγούμενη ΚΑΠ παραμένουν αλλά αυξάνει ο δεσμός μεταξύ τους αποσκοπώντας σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα έχει τα εξής αποτελέσματα

- i. Βιώσιμη παραγωγή τροφίμων.
- ii. Βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων και δράσεις για την κλιματική αλλαγή.
- iii. Ισορροπημένη χωρική ανάπτυξη

Ο πρώτος Πυλώνας που αφορά τις άμεσες ενισχύσεις χωρίζεται πλέον σε δυο κατηγορίες τις υποχρεωτικές και τις προαιρετικές

Υποχρεωτικές

- **Βασική Ενίσχυση:** Αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος των ενισχύσεων και αποδίδεται με τη μορφή δικαιωμάτων στους παραγωγούς σύμφωνα με το περιφερειακό μοντέλο
- **Πράσινη Ενίσχυση:** Δίδεται σε παραγωγούς που χρησιμοποιούν πράσινες πρακτικές πέρα από αυτά που προβλέπονται στη πολλαπλή συμμόρφωση
- **Ενίσχυση Νέων Αγροτών:** Αφορά τους νέους ηλικίας κάτω των 40 ετών για τους οποίους προβλέπεται συμπληρωματική ενίσχυση από τον δεύτερο Πυλώνα.

Προαιρετικές

- **Συνδεδεμένες Ενισχύσεις:** Πρόκειται για δυνατότητα που δίνεται στα κράτη μέλη να στηρίζουν συγκεκριμένα προϊόντα
- **Αναδιανεμητικές Ενισχύσεις:** Πρόκειται για δυνατότητα που δίδεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα κράτη μέλη να αναδιανείμουν έως το 30% του προϋπολογισμού τους για την εισοδηματική στήριξη προκειμένου να στηριχθούν οι μικροί καλλιεργητές που το μέγεθος της καλλιέργειάς τους δεν ξεπερνά τα 30 εκτάρια ή για κάποιες άλλες χώρες λαμβάνεται το μέσο μέγεθος της εκμετάλλευσης

αν αυτό ξεπερνά τα 30 εκτάρια, προκειμένου να επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας³.

- **Ενίσχυση των Παραγωγών σε περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα:** Δίδεται στρεμματική ενίσχυση συνεπικουρικά με μέτρα του Πυλώνα II
- **Ενίσχυση Μικρών Παραγωγών:** Απλοποιείται η διαδικασία για ενίσχυσή τους

Πυλώνας II

Ως δεύτερος πυλώνας της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), είναι η πολιτική της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη και σχεδιάστηκε έχοντας ως σκοπό να στηρίξει τις αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να αντιμετωπίσει τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις του 21ου αιώνα. Παράλληλα παρέχει ευελιξία (εν συγκρίσει με τον πρώτο πυλώνα), στις περιφερειακές, εθνικές και τοπικές αρχές να καταρτίζουν τα μεμονωμένα τους πολυετή προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης έχοντας ως πυξίδα έναν ευρωπαϊκό «κατάλογο επιλογής μέτρων». Εν αντιθέσει με τον πρώτο πυλώνα, του οποίου η χρηματοδότηση γίνεται εξ ολοκλήρου από την ΕΕ, τα προγράμματα του δεύτερου πυλώνα συγχρηματοδοτούνται τόσο από ταμεία της ΕΕ όσο και από τα περιφερειακά ή εθνικά ταμεία⁴.

1.6 Κοινή Γεωργική Πολιτική 2021-2022

Κατά τα έτη αυτά θα συνεχιστεί η πολιτική που εφαρμόστηκε τα προηγούμενα έτη μέχρι να συμφωνηθεί το νέο νομικό πλαίσιο το οποίο αναμένεται να εφαρμοστεί την 1^η Ιανουαρίου του 2023. Τα κράτη μέλη έχουν διορία ως την 1^η Ιανουαρίου 2022 προκειμένου να καταρτίσουν το δικό τους στρατηγικό σχέδιο που θα περιγράφει πως σκοπεύει να επιτύχει τους στόχους που έχουν τεθεί από την Ε.Ε και εν συνεχεία η επιτροπή θα ξεκινήσει τη διαδικασία αξιολόγησης. Βασικό στοιχείο της νέας πολιτικής είναι ότι θα δίνει το δικαίωμα στις κυβερνήσεις των κρατών μελών να προσαρμόζουν τις διατάξεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στις ανάγκες των γεωργικών κοινοτήτων σε συνεργασία με τοπικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους τομείς. Επιπλέον θα στραφεί ακόμα περισσότερο στην προστασία του περιβάλλοντος και στη στήριξη πρακτικών πράσινης γεωργίας καθώς ένα μεγάλο ποσοστό των ενισχύσεων θα δοθεί για αυτό το σκοπό. Η νέα Καπ έχει και κοινωνική διάσταση μέσω της εξασφάλισης κατάλληλων συνθηκών εργασίας για τους εργαζομένους στις γεωργικές

³ <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/additional-optional-schemes/redistributive-paym>

⁴ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/110/second-pillar-of-the-cap-rural-development-policy>

εκμεταλλεύσεις καθώς θα υπάρχει συνεργασία μεταξύ της επιθεώρησης εργασίας και των οργανισμών πληρωμών της ΚΑΠ με στόχο να τηρείται η εργατική νομοθεσία και να τιμωρούνται οι παραβάτες. Πιο συγκεκριμένα η νέα πολιτική θα ενισχύει την βιοποικιλότητα και θα ευθυγραμμίζεται με την περιβαλλοντική και κλιματική νομοθεσία. Τα κράτη μέλη θα υποχρεούνται τουλάχιστον το 35% του προϋπολογισμού για την αγροτική ανάπτυξη και το 25% των άμεσων ενισχύσεων να κατευθύνονται σε μέτρα για προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον στο σχεδιασμό είναι για τους αγρότες που θα ξεπερνούν τις βασικές περιβαλλοντικές απαιτήσεις να δίδεται μια πρόσθετη οικονομική στήριξη μέσω της εισαγωγής οικολογικών σχεδίων όπως είναι η γεωργία ακριβείας, η βιολογική γεωργία η αγροδοασική κ.α. Θα δοθεί μεγαλύτερη στήριξη σε μικρά αγροκτήματα και νέους αγρότες καθώς τουλάχιστον το 10% θα κατευθυνθεί σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ενώ τουλάχιστον το 3% θα διατεθεί σε νέους αγρότες. Παράλληλα θα δημιουργηθεί ένα ταμείο με αποθεματικό 450 εκ € το οποίο θα στηρίζει τους αγρότες σε περιόδους αστάθειας της αγοράς. Τέλος προκειμένου να υπάρχει διαφάνεια όσον αφορά στους τελικούς δικαιούχους των ενισχύσεων θα δημιουργηθεί ένα εργαλείο το οποίο θα διασταυρώνονται στοιχεία από βάσεις δεδομένων προκειμένου να εντοπίζονται περιπτώσεις απάτης. Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική με προϋπολογισμό 336 δις € που αποτελεί το ένα τρίτο του προϋπολογισμού της Ε.Ε έχει ως στόχο να στηρίζει 7 εκατομμύρια δικαιούχους σε ολόκληρη την Ε.Ε που θα παρέχουν τρόφιμα υψηλής ποιότητας σε 450 εκατομμύρια Ευρωπαίους.

1.7 Βασικοί συντελεστές της ΚΑΠ

Στην Κοινή Αγροτική πολιτική συμμετέχουν διάφοροι φορείς. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή συμβουλευεται τις ομάδες διαλόγου της κοινωνίας των πολιτών η οποία είναι ομάδα που απαρτίζεται από άτομα που υποστηρίζουν το γενικότερο συμφέρον μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες και ουσιαστικά αναλαμβάνουν ως διαμεσολαβητές μεταξύ της κοινωνίας και των δημοσίων αρχών και τις γεωργικές επιτροπές που είναι η επιτροπή για την κοινή οργάνωση των γεωργικών αγορών, η επιτροπή βιολογικής παραγωγής, η επιτροπή άμεσων ενισχύσεων, η επιτροπή αγροτικής ανάπτυξης, η επιτροπή για τα αρωματικά ποτά με βάση τον οίνο, η επιτροπή για τη διατήρηση των χαρακτηριστικών τη συλλογή και την χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων στη γεωργία, η επιτροπή για την πολιτική ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, η επιτροπή των γεωργικών ταμείων, η επιτροπή για το δίκτυο λογιστικής πληροφόρησης, η επιτροπή γεωργικών διαρθρώσεων και αγροτικής ανάπτυξης, η επιτροπή

για τα αλκοολούχα ποτά. Οι επιτροπές αποτελούνται από εκπροσώπους των κυβερνήσεων των κρατών μελών και προεδρεύοντα εκπρόσωπο της επιτροπής⁵.

Επίσης υπάρχει η ειδική ομάδα από τις γεωργικές αγορές που έχει συσταθεί προκειμένου να εξασφαλίσει την διαφάνεια στις αγορές και να ενημερώνει σχετικά με αθέμιτες πρακτικές⁶.

Τέλος σημαντική συμμετοχή στην Κοινή Αγροτική Πολιτική έχει και το Ελεγκτικό συνέδριο το οποίο αναλαμβάνει την εποπτεία των γεωργικών δαπανών.

Η Ευρωπαϊκή επιτροπή μέσω των ερευνών του «Ευρωβαρόμετρου» παρουσιάζει εκθέσεις αναφορικά με την άποψη των πολιτών της ΕΕ σε σχέση με τη ΚΓΠ οι οποίες παρέχουν σημαντικές πληροφορίες. Η τελευταία έρευνα που έγινε το 2020 το 95% των πολιτών θεωρούν ότι η γεωργία και οι αγροτικές περιοχές είναι σημαντικές για το μέλλον μας ενώ το 56% πολύ σημαντικές. Περισσότερο από το 73% των πολιτών γνωρίζει την ΚΓΠ έναντι 67% το 2017 και αντίστοιχα υπάρχει σημαντική διαφορά και στο ποσοστό των ερωτηθέντων που πιστεύουν ότι η ΚΓΠ παρέχει σημαντικά οφέλη που είναι 76% έναντι 61% το 2017 ενώ πλέον οι πολίτες πιστεύουν ότι η ΚΓΠ εξυπηρετεί το σκοπό για τον οποίο είχε συσταθεί⁷.

1.8 Κοινή Αγροτική Πολιτική Χρηματοδότηση

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ), η οποία θεσπίστηκε όπως αναφέραμε το 1962, βασίζεται στην εταιρική σχέση του κλάδου της γεωργίας με την κοινωνία και της Ευρώπης με τους αγρότες της. Στόχοι της όπως αναφέρθηκαν και πιο πάνω είναι :

- να στηρίξει τους γεωργούς και παράλληλα να βελτιώσει την παραγωγικότητα του γεωργικού τομέα, επιτυγχάνοντας παράλληλα σταθερή προσφορά τροφίμων σε προσιτές τιμές
- η εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους αγρότες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁵ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/committees-and-advisory-councils/agricultural-committees_el

⁶ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/market-transparency_el

⁷ <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/eurobarometer>
https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/civil_society_organisation.html?locale=el

- η αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργεί η κλιματική αλλαγή και η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων
- διατήρηση των αγροτικών περιοχών και των τοπίων σε όλη την ΕΕ
- η προώθηση της απασχόλησης στο τομέα της γεωργίας και σε όλους τους συναφείς τομείς προκειμένου να παραμείνει ζωντανή η αγροτική οικονομία

Η ΚΓΠ είναι μια πολιτική που εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Η διαχείριση και χρηματοδότησή της ασκείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τους πόρους του προϋπολογισμού της ΕΕ.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική χρηματοδοτείται από δυο ταμεία

- το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) παρέχει άμεση βοήθεια χρηματοδοτώντας μέτρα που έχουν να κάνουν με τη στήριξη της αγοράς

Το ΕΓΤΕ στηρίζει τους γεωργούς της ΕΕ μέσω διαφορετικών καθεστώτων ενίσχυσης, συμπεριλαμβανομένου ενός καθεστώτος βασικής ενίσχυσης, μιας ενίσχυσης για βιώσιμες μεθόδους γεωργίας («πράσινες άμεσες ενισχύσεις») και μιας ενίσχυσης για τους νέους γεωργούς. Όλες οι πληρωμές πρέπει να είναι σύμφωνες με τους κανόνες συμμόρφωσης της ΕΕ για την ασφάλεια των τροφίμων, την προστασία του περιβάλλοντος και την καλή μεταχείριση των ζώων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχει στους γεωργούς εισοδηματική στήριξη μέσω «άμεσων ενισχύσεων» που έχουν ως στόχο:

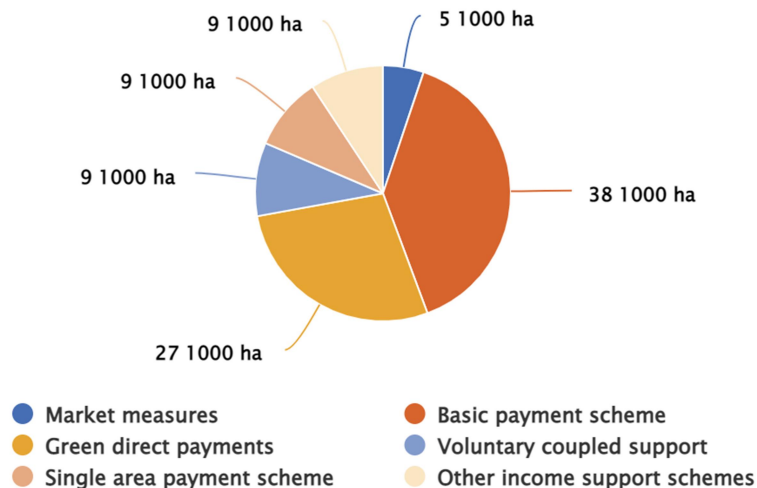
- να λειτουργούν ως δίκτυ ασφαλείας ώστε να επιτυγχάνεται ο στόχος για μια γεωργία επικερδή
- να εξασφαλίζουν την επισιτιστική ασφάλεια της Ευρώπης
- να τους κατευθύνουν στη παραγωγή ασφαλών, υγιεινών και οικονομικά προσιτών τροφίμων
- να επιβραβεύουν μέσω ανταμοιβής τους γεωργούς για την συμβολή τους στην παροχή δημόσιων αγαθών, όπως η προστασία της υπαίθρου και του περιβάλλοντος, τα οποία συνήθως δεν αποτυπώνονται στην αγοραία αξία των αγαθών

Οι γεωργοί κατά κανόνα λαμβάνουν εισοδηματική στήριξη βάσει του μεγέθους της εκμετάλλευσής τους σε εκτάρια. Όλες οι χώρες της ΕΕ υποχρεούνται να προσφέρουν μια βασική ενίσχυση, μια ενίσχυση για βιώσιμες μεθόδους καλλιέργειας («οικολογικός προσανατολισμός») και μια ενίσχυση για τους νέους γεωργούς. Οι χώρες της ΕΕ είναι υποχρεωμένες να παρέχουν τις ενισχύσεις αυτές, οι οποίες συχνά αποκαλούνται «υποχρεωτικές ενισχύσεις».

Επιπλέον, οι χώρες της ΕΕ μπορούν να επιλέξουν να παρέχουν άλλες ενισχύσεις, εστιασμένες σε συγκεκριμένους κλάδους ή μορφές γεωργίας. Υπάρχουν όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω ειδικά καθεστάτα τα οποία έχουν σχεδιαστεί κυρίως για τις μικρές και μεσαίες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τους νέους γεωργούς, τους γεωργούς που δραστηριοποιούνται σε περιοχές με φυσικούς περιορισμούς ή κλάδους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες⁸. Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε τον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται τα μέτρα στήριξης του αγροτικού εισοδήματος από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων.

EAGF spending on income support and market measures, 2019

Source: European Commission

Διάγραμμα 1 στήριξη αγροτικού εισοδήματος από ΕΓΤΕ πηγή Ευρωπαϊκή Επιτροπή

⁸ <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/income-support-explaine>

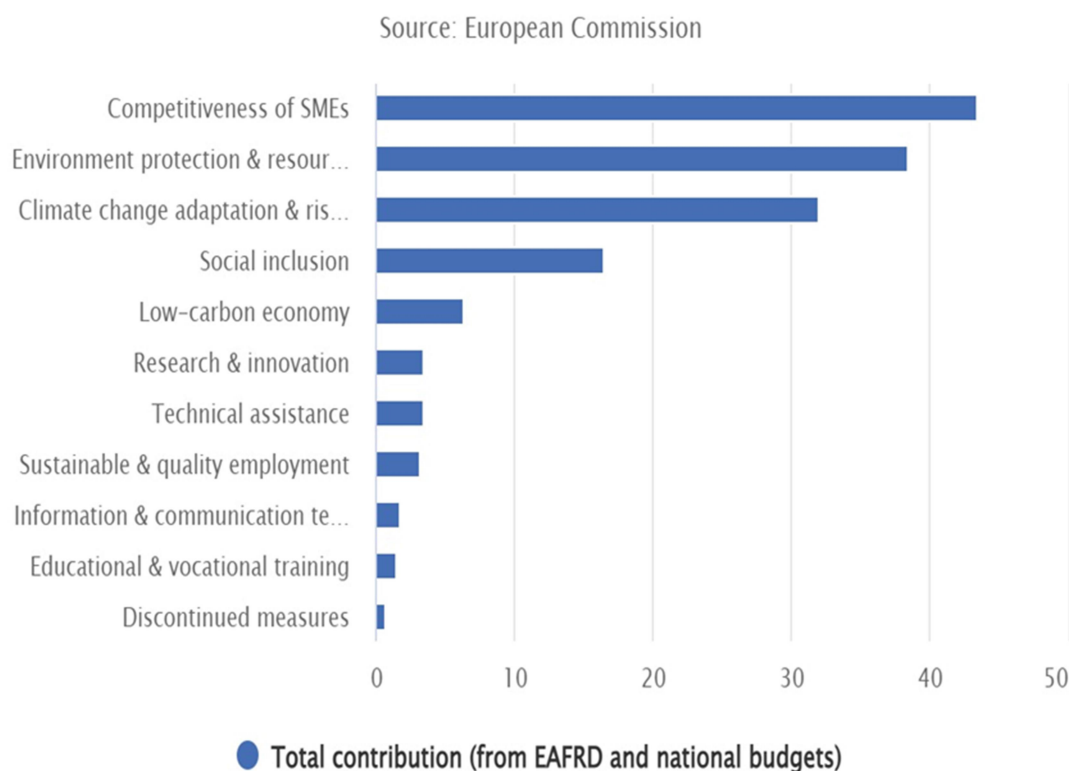
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) το οποίο αναλαμβάνει την χρηματοδότηση της αγροτικής ανάπτυξης.

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) χρηματοδοτεί τη συμβολή της ΚΓΠ στους στόχους που τίθενται για την αγροτική ανάπτυξη της ΕΕ:

1. βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας,
2. ενθάρρυνση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και της δράσης για το κλίμα,
3. επίτευξη ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης των αγροτικών οικονομιών και κοινοτήτων.

Η υλοποίηση των στόχων αυτών γίνεται από τα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, η χρηματοδότηση των οποίων γίνεται από το ΕΓΤΑΑ και τους εθνικούς προϋπολογισμούς των χωρών της ΕΕ. Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, το ΕΓΤΑΑ συνεισέφερε 100 δισεκατομμύρια ευρώ στα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης. Το ΕΓΤΑΑ παρέχει επίσης και επενδυτική στήριξη σε αγροτικές επιχειρήσεις και έργα μέσω διάφορων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως είναι δάνεια, εγγυήσεις ή ίδια κεφάλαια. Πληροφορίες αναφορικά με τα χρηματοδοτικά μέσα που προσφέρει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης μπορεί να αναζητήσει κάποιος ενδιαφερόμενος στην ηλεκτρονική συμβουλευτική πλατφόρμα Πυξίδα Fi. Στον πίνακα που ακολουθεί μπορούμε να παρατηρήσουμε πως κατανεμήθηκε κατά τα έτη 2014-2020 η χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Rural development spending commitments by theme, 2014-20

Διάγραμμα 2 Χρηματοδότηση ΕΓΤΑΑ 2014-2020 πηγή Ευρωπαϊκή Επιτροπή

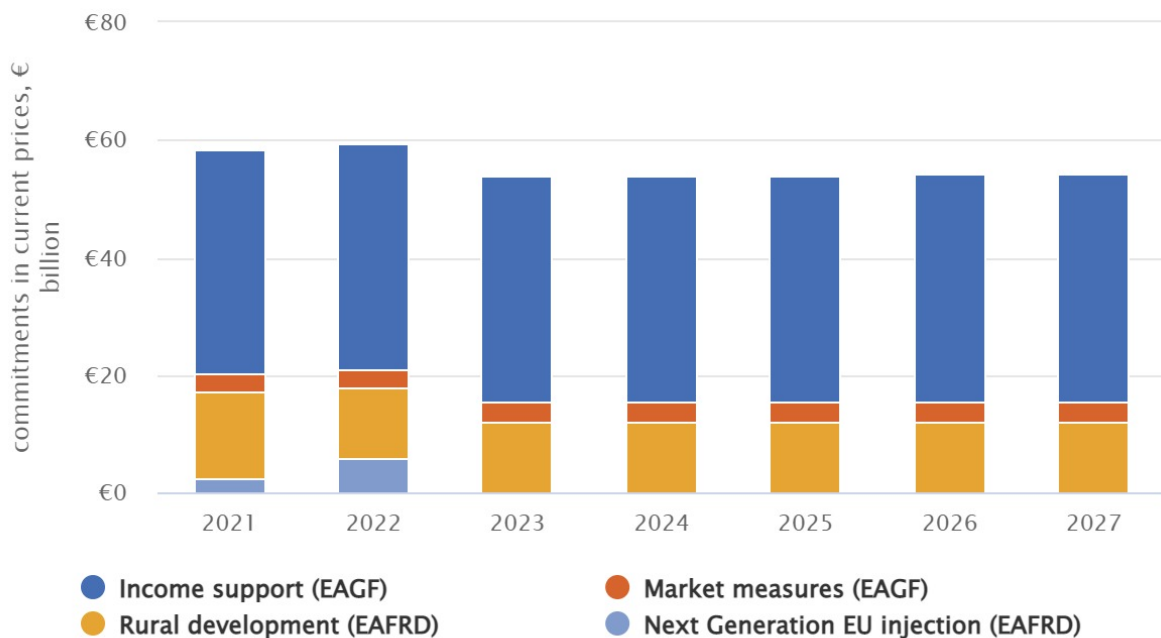
Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) της ΕΕ για την περίοδο 2021-27, το οποίο εγκρίθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2020, ανέρχεται στο ποσό των 1,21 τρισεκατομμύρια ευρώ (σε τρέχουσες τιμές) με επιπλέον 808 δισεκατομμύρια ευρώ τα οποία θα διατεθούν από το ταμείο ανάκαμψης της ΕΕ Next Generation Unit . Το συνολικό κονδύλιο για την κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) ανέρχεται σε 386,6 δισεκατομμύρια ευρώ, κατανεμημένο σε δύο ταμεία (συχνά αναφέρονται ως «δύο πυλώνες» της ΚΓΠ): Το ΕΓΤΕ χρηματοδοτεί όπως είδαμε τον πρώτο πυλώνα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής θα διαθέσει κονδύλια ύψους 291,1 δισεκατομμυρίων ευρώ. Μέχρι το ποσό των 270 δισεκατομμύρια ευρώ θα διατεθούν για καθεστώτα στήριξης του εισοδήματος, ενώ τα υπόλοιπα θα κατευθυνθούν σε μέτρα για τη στήριξη των γεωργικών αγορών. Η συνολική χρηματοδότηση από το δεύτερο ταμείο το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) που χρηματοδοτεί το δεύτερο πυλώνα που αφορά την αγροτική ανάπτυξη θα χρηματοδοτήσει μέτρα ύψους 95,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Σε αυτά περιλαμβάνονται 8,1 δισεκατομμύρια ευρώ τα οποία επίσης θα διατεθούν από το ταμείο ανάκαμψης Next Generation Unit για την αντιμετώπιση των

προβλημάτων που προκάλεσε η πανδημία COVID-19. Ένα μέρος των κονδυλίων περίπου το 30% διατέθηκαν το 2021, ενώ το υπόλοιπο 70% θα διατεθεί το 2022. Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων ετών του ΠΔΠ 2021-27, οι υφιστάμενοι κανονισμοί της ΚΓΠ της περιόδου 2014-20 θα εξακολουθήσουν να ισχύουν, όπως ορίζεται στον μεταβατικό κανονισμό

Η διαχείριση των πληρωμών πραγματοποιείται σε εθνικό επίπεδο από κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πληροφορίες σχετικά με τους αποδέκτες των πληρωμών της ΚΓΠ δημοσιεύονται από κάθε χώρα, σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ για τη διαφάνεια⁹

CAP allocations, 2021–27

Source: European Commission

Διάγραμμα 3 Κατανομή χρηματοδότησης ΚΑΠ πηγή Ευρωπαϊκή Επιτροπή

⁹ ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_el#eagf

1.9 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης λειτουργεί ως κόμβος πληροφοριών δίνει υποστήριξη στα κράτη μέλη και σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς του αγροτικού τομέα προκειμένου να υλοποιηθούν τα προγράμματα ανάπτυξης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής , Επιπλέον προάγει το διάλογο και την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των κρατών μελών παρέχοντας πληθώρα πληροφοριών συμπεριλαμβανομένων:

- της βάσης δεδομένων έργων που είναι όλα τα έργα που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ
- τοπική ανάπτυξη σε αριθμούς που αφορά στατιστικές σχετικά με το ΠΑΑ, τους τομείς εστίασης και παρακολούθησης
- θεματικές εργασίες του ΕΔΑΑ που αφορά ομάδες εργασίας, σεμινάρια και εργαστήρια
- συχνές ερωτήσεις σχετικά με την αγροτική ανάπτυξη

Οι δραστηριότητες του ΕΔΑΑ διευκολύνονται από δυο ομάδες υποστήριξης που είναι το σημείο επαφής του ΕΔΑΑ και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης της αξιολόγησης για την αγροτική ανάπτυξη¹⁰.

¹⁰https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_el

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Η πανδημία του Κορονοϊού είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των εκπομπών άνθρακα αλλά παράλληλα βύθισε και την οικονομία της Ευρώπης σε βαθιά ύφεση. Σύμφωνα με την τριμηνιαία έκθεση για τις επιπτώσεις της πανδημίας που αφορούσε το τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου 2021 αποτυπώνονται οι αρνητικές επιπτώσεις που είχε στη γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή κυρίως λόγω του κλεισίματος των επιχειρήσεων της εστίασης και της φιλοξενίας με εξαίρεση την αύξηση της κατανάλωσης οπωροκηπευτικών. Στις 15 Μαΐου 2020 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το ψήφισμα που αφορούσε τη δημιουργία ενός σχεδίου ανάκαμψης με επίκεντρο την Πράσινη Συμφωνία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη σειρά της παρέθεσε το σχέδιο Next Generation EU το οποίο στοχεύει στην βιωσιμότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω ενός μακροπρόθεσμου προγραμματισμού το οποίο θα δίνει βάση στη δημιουργία μιας πράσινης οικονομίας ψηφιακής η οποία θα μπορέσει να είναι πιο ανθεκτική σε μελλοντικές κρίσεις. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που είναι το πρόγραμμα του σχεδίου της Ευρωπαϊκής επιτροπής εγκρίθηκε από το κοινοβούλιο τον Φεβρουάριο του 2021. Η χρηματοδότηση του επενδυτικού σχεδίου που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα γίνει μέσω προσέλκυσης δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων που θα ξεπερνά το 1 τρις € για την επόμενη δεκαετία. Παράλληλα θα υπάρχει ένας Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης που θα βοηθά περιοχές και τους εργαζόμενους που θα πληγούν οικονομικά από την πράσινη συμφωνία και αφορά κυρίως περιοχές που εξαρτώνται από ορυκτά καύσιμα και μέσω του μηχανισμού αυτού θα μπορεί ο δημόσιος τομέας να χρηματοδοτείτε προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες πράσινες επενδύσεις. Το πρόγραμμα αυτό εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2021. Το πρόγραμμα αυτό έχει ως στόχο να πετύχει κλιματική ουδετερότητα ως το 2050. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός έχουν δημιουργηθεί διάφορες δράσεις και πολιτικές οι οποίες θα βοηθήσουν στον συγκεκριμένο στόχο.

2.1 Στρατηγική από το αγρόκτημα στο πιάτο

Βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η επισιτιστική ασφάλεια και η ασφάλεια των τροφίμων έτσι ως στόχοι της συγκεκριμένης πολιτικής είναι:

- εξασφάλιση επαρκών, οικονομικά προσιτών και θρεπτικών τροφίμων εντός των ορίων του πλανήτη

- μείωση κατά το ήμισυ της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, καθώς και των πωλήσεων αντιμικροβιακών ουσιών
- αύξηση των εκτάσεων που διατίθενται για βιολογική γεωργία
- προώθηση πιο βιώσιμης κατανάλωσης τροφίμων και υγιεινής διατροφής
- μείωση της απώλειας και της σπατάλης τροφίμων
- καταπολέμηση της απάτης στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων
- βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων

Προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι στόχοι αυτοί η στρατηγικοί προβλέπει ορισμένες πρωτοβουλίες και νομοθετικές προτάσεις που θα έχουν να κάνουν με

- Την βιολογική γεωργία
- Την διατροφική επισήμανση στο εμπρόσθιο μέρος της συσκευασίας και επισήμανση των βιώσιμων τροφίμων
- Τη μείωση της σπατάλης τροφίμων

Η πολιτική αυτή εκτός από την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας θα δημιουργήσει επενδυτικές ευκαιρίες και αύξηση των εισοδημάτων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον αγροδιατροφικό τομέα¹¹

2.2 Η στρατηγική για την Βιοποικιλότητα

Η πανδημία covid-19 έκανε ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη ώστε να παρθούν μέτρα προκειμένου να καταστήσουν την κοινωνία μας πιο ανθεκτική σε μελλοντικές απειλές που έχουν να κάνουν με την κλιματική αλλαγή, τις δασικές πυρκαγιές, την επισιτιστική ανασφάλεια, τις επιδημικές εκρήξεις ασθενειών αλλά και της προστασίας άγριων ειδών και το παράνομο εμπόριο αυτών. Η στρατηγική έχει ορίζοντα έως το 2030 και οι δράσεις που θα αναπτυχθούν θα επικεντρωθούν στην αύξηση των προστατευόμενων περιοχών Natura σε ξηρά και θάλασσα με ιδιαίτερη προσοχή σε περιοχές που παρουσιάζουν μεγάλη

¹¹ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/from-farm-to-fork/>

βιοποικιλότητα και κλιματική αξία όπως επίσης και στην αποκατάσταση υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων¹².

2.3 Σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη της Βιολογικής Παραγωγής

Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής και Κοινωνικής Επιτροπής ο στόχος του 25% της αγροτικής παραγωγής να αποτελείται από βιολογικά προϊόντα να έχει επιτευχθεί ως το 2030 όπως ορίζει η πράσινη συμφωνία ιδιαίτερα φιλόδοξο καθώς παρά τα θετικά βήματα που έγιναν κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ακόμα το ποσοστό των βιολογικών προϊόντων στη συνολική παραγωγή είναι μόλις στο 8,5%. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός θα πρέπει να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες και δράσεις από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως επίσης διάλογος και συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μελών προκειμένου να γίνει ανταλλαγή ιδεών τεχνογνωσίας και να αντιμετωπισθούν πιθανά εμπόδια που μπορεί να σταθούν τροχοπέδη στην στροφή προς τη βιολογική παραγωγή. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του 25% έως το 2030 τα μέτρα που προτείνονται στηρίζονται σε τρεις άξονες:

Πρώτος Άξονας: Ο πρώτος άξονας έχει ως στόχο την ενίσχυση της ζήτησης βιολογικών προϊόντων και την δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης στους καταναλωτές

- α) Προώθηση της βιολογικής γεωργίας και του λογότυπου της ΕΕ
- β) Προώθηση των κυλικείων που πωλούν βιολογικά προϊόντα και αύξηση της χρήσης οικολογικών δημόσιων συμβάσεων
- γ) Ενίσχυση προγραμμάτων προώθησης βιολογικών προϊόντων στα σχολεία
- δ) Πρόληψη της απάτης στον τομέα των τροφίμων και ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών
- ε) Βελτίωση της ιχνηλασιμότητας
- στ) Μείωση των συμμετοχών του ιδιωτικού τομέα

Δεύτερος άξονας: Χορήγηση κινήτρων για τη μετατροπή και ενίσχυση της όλης αξιακής αλυσίδας

¹²<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/biodiversity/>

1. Ενθάρρυνση της μετατροπής, των επενδύσεων και της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών
2. Ανάπτυξη τομεακής ανάλυσης για την ενίσχυση της διαφάνειας της αγοράς
3. Υποστήριξη της οργάνωσης της αλυσίδας τροφίμων
4. Ενίσχυση της μεταποίησης σε τοπική και μικρή κλίμακα και προώθηση του κυκλώματος βραχυπρόθεσμου εμπορίου
5. Βελτίωση της διατροφής των ζώων σύμφωνα με τους κανόνες βιολογικής παραγωγής
6. Ενίσχυση της βιολογικής υδατοκαλλιέργειας

Τρίτος άξονας: Βελτίωση της συμβολής της βιολογικής γεωργίας στη βιωσιμότητα

- α) Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και μετριασμός της συμβολής στην κλιματική αλλαγή
- β) Ενίσχυση της γενετικής ποικιλότητας και αύξηση των αποδόσεων
- γ) Ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων έναντι αμφιλεγόμενων εισροών και άλλων φυτοπροστατευτικών προϊόντων
- δ) Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων
- ε) Αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων.

Επίσης τα μέτρα που θα παρθούν θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και τα εθνικά σχέδια δράσης να έχουν σαφείς στόχους και να συνάδουν με τις εξαγγελίες της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Παράλληλα τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι συνέχεια άλλων γνωμοδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής όπως ο ρόλος της αγροοικολογίας, η γνωμοδότηση για την προώθηση μια βιώσιμης και υγιεινής διατροφής για τους πολίτες της Ε.Ε κ.α. Σημαντικό επίσης λόγω της αυξανόμενης προσφοράς βιολογικών προϊόντων, η προσφορά αυτή να συνάδει με τη ζήτηση καθώς αυξανόμενη της ζήτησης όλο και μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών θα στραφεί προς τη βιολογική καλλιέργεια το οποίο θα οδηγήσει αναμφίβολα σε ανταγωνισμό και σε πτώση των τιμών του παραγωγού. Λαμβάνοντας όμως υπόψη το αυξημένο κόστος παραγωγής μιας βιολογικής καλλιέργειας θα πρέπει να υπάρχουν επαρκή έσοδα ώστε να το καλύψουν και να υπάρχει μια καλή σχέση μεταξύ τιμής και ποιότητας. Οι σημαντικές διαφοροποιήσεις που

υπάρχουν μεταξύ των διάφορων περιοχών της Ε.Ε, καθώς υπάρχουν περιοχές με πολύ χαμηλό ποσοστό βιολογικών καλλιεργειών, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό της πολιτικής και σύμφωνα με την επιτροπή θα πρέπει να υπάρχει ένα σύστημα αδελφοποίησης μεταξύ των περιφερειών ώστε να υπάρχει ανταλλαγή γνώσεων και τεχνοτροπίας. Οι περιφέρειες που εμφανίζουν υψηλά ποσοστά βιολογικής καλλιέργειας ακολουθούν ένα σύστημα “Push-Pull” στηρίζοντας τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση βιολογικών προϊόντων. Η ανάπτυξη επίσης του λιανικού εμπορίου τροφίμων θα βοηθήσει σημαντικά την αγορά βιολογικών προϊόντων. Σημαντικό επίσης είναι να υπάρχει μια συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση του σχεδίου και των μέτρων δράσεων από τα κράτη μέλη προκειμένου να παρατηρούνται προβλήματα τυχόν παρεκκλίσεις και να δίνονται λύσεις σε ενδεχόμενα προβλήματα που δημιουργούνται. Επίσης σημαντικός παράγοντας είναι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και οι αμφιβολίες που γεννιούνται σχετικά με τον έλεγχο των βιολογικών προϊόντων. Τα μέτρα για την καταπολέμηση της απάτης και της ιχνηλασιμότητας των τροφίμων θα βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση όπως επίσης και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η ψηφιοποίηση. Για την πορεία του στόχου σημαντικό εργαλείο είναι τα παρατηρητήρια της αγοράς της ΓΔ AGRI που παρουσιάζουν τις εξελίξεις και τις προοπτικές της βιολογικής παραγωγής. Η ενίσχυση στις συμβουλευτικές υπηρεσίες αποτελεί κρίσιμο παράγοντα όπως επίσης και η ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ επιστήμης, συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκπαίδευσης αγροτών και κοινωνίας και ιδιαίτερη βάση πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση των νέων αγροτών και στην υιοθέτηση μεθόδων πιο φιλικών προς το περιβάλλον. Στις σκέψεις της επιτροπής είναι και η δημιουργία ετήσιας ημερίδας βιολογικών προϊόντων όπου θα βραβεύονται επιχειρήσεις που πετυχαίνουν κορυφαίες επιδόσεις στον τομέα των βιολογικών προϊόντων. Ο τομέας του τουρισμού και της γαστρονομίας μπορούν να δώσουν σημαντική ώθηση στην προώθηση τοπικών και βιολογικών προϊόντων. Η βιολογική καλλιέργεια καθώς χαρακτηρίζεται από ένταση εργασίας θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας μειώνοντας το ποσοστό ανεργίας δίνοντας κίνητρα ιδίως σε νέους να ασχοληθούν με την αγροτική παραγωγή. Βέβαια το υψηλό εργατικό κόστος μπορεί να αποτελέσει και τροχοπέδη στην ανάπτυξη της βιολογικής καλλιέργειας λόγω του υψηλού κόστους παραγωγής. Επίσης προκειμένου να αναπτυχθεί η αγορά των βιολογικών προϊόντων θα πρέπει να ληφθεί η υπόψη και η διαφοροποίηση που υπάρχει στην τιμή σε σύγκριση με τα συμβατικά προϊόντα με αποτέλεσμα πολλές οικογένειες και νοικοκυριά να μην έχουν την οικονομική δυνατότητα για να επιλέξουν τα βιολογικά προϊόντα οπότε θα πρέπει να γίνει συντονισμένη προσπάθεια ώστε τα προϊόντα αυτά να διατίθενται σε λογικές τιμές και να είναι προσβάσιμα από όλους. Οι προδιαγραφές βέβαια που έχει βάλει η

Ε.Ε και στις συμβατικές καλλιέργειες έχουν αυξησει και σε αυτές το κόστος παραγωγής μειώνοντας έτσι της διαφορές στην τιμή μεταξύ συμβατικών και βιολογικών προϊόντων. Η αύξηση του ρυθμού παραγωγής βιολογικών προϊόντων και η κλιματική αλλαγή αναπόφευκτα θα αναπτύξει νέες ασθένειες και ζιζάνια οπότε τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι κατάλληλα προετοιμασμένα και οδηγός σε αυτό θα είναι η επιλογή κατάλληλων ανά τόπο βιοκαλλιεργειών, η ανάπτυξη αποτελεσματικών φυτοπροστατευτικών προϊόντων και οι καινοτόμες λύσεις και γι αυτό το σκοπό η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση σε είδη και σπόρους. Σημαντικές ελλείψεις εμφανίζονται και στον τομέα διατροφής των ζώων που επηρεάζει τη τροφική αλυσίδα και ιδίως στη διαθεσιμότητα βιολογικών πρωτεϊνούχων ζωοτροφών και αμινοξέων. Τέλος οι παραγωγοί που επιλέγουν να μετατρέψουν την συμβατική τους καλλιέργεια σε συμβατική, η περίοδος αναμονής μέχρι να λάβουν την πιστοποίηση είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς ενώ αυξάνονται τα κόστη παραγωγής τα προϊόντα τους δεν μπορούν να τα πουλήσουν ως βιολογικά και στις σκέψεις της επιτροπής είναι η δημιουργία μια αγοράς ενδιάμεσων προϊόντων μεταξύ συμβατικής και βιολογικής καλλιέργειας¹³.

2.4 Αγροοικολογία

Η 142^η σύνοδος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των περιφερειών που διεξήχθη από τις 3 έως τις 5 Φεβρουαρίου 2021 πρότεινε η νέα ΚΓΠ να προωθήσει περαιτέρω τις αγροοικολογικές πρακτικές όπως η διαφοροποίηση των καλλιεργειών, οι καλλιέργειες μακράς εναλλαγής, οι φυτικοί φράχτες, η καλλιέργεια ψυχανθών, η σταθερή κάλυψη του εδάφους, η εκτροφή με πολυκαλλιέργεια κ.λπ. Επίσης έδωσε μια σειρά από κατευθύνσεις όπως η θέσπιση ενός συστήματος bonus malus για παράδειγμα, πριμοδότηση (bonus) για μεγαλύτερη διαφοροποίηση των καλλιεργειών, χρηματοδοτούμενη από επιβάρυνση (malus) στα χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα και στα αντιβιοτικά· πριμοδότηση (bonus) για εκτροφή ζώων σε βοσκότοπους, χρηματοδοτούμενη από επιβάρυνση (malus) επί των αερίων θερμοκηπίου ανάλογη προς τον αριθμό των εκτρεφόμενων μηρυκαστικών. Σε σχέση με όσα προβλέπονται από την ΚΓΠ ,συστήνει την καθιέρωση ενός ευρωπαϊκού σήματος καλής μεταχείρισης των ζώων όπως επίσης την κατάργηση εκτροφής σε κλωβό, επίσης θα πρέπει να δοθούν οδηγίες για την προστασία των γεωργικών εκτάσεων προκειμένου να αποτραπεί η διάβρωσή τους και η μείωση της περιεκτικότητάς τους σε οργανικές ουσίες . Επιθυμεί να δημιουργηθεί μια νέα νομοθεσία σχετικά με τους σπόρους προς σπορά και να δίνει τη δυνατότητα εμπορίας των

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_21_1275

σπόρων αγροκτήματος. Θα πρέπει να εφαρμοστούν οι συστάσεις από την έκθεση ίδιας πρωτοβουλίας σχετικά με τη συγκέντρωση αγροτικής γης όπως αυτές αποτυπώνονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όπως και για την υπεύθυνη διαχείριση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος γης που εγκρίθηκε από το Διεθνή Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας το 2012. Επίσης για την περεταίρω προώθηση και στήριξη των βιολογικών προϊόντων προτείνει τη μείωση του ΦΠΑ όπως επίσης και ένα σημαντικό ποσοστό της εστίασης να αποτελείτε από βιολογικά προϊόντα. Η έκθεση της επιτροπής επίσης τονίζει την σημαντική συμβολή των βοσκότοπων οι οποίοι αποτελούν το ένα τρίτο της γεωργικής έκτασης καθώς δεσμεύουν μεγάλη ποσότητα οργανικών ουσιών αναπτύσσοντας κατά αυτό τον τρόπο την βιοποικιλότητα. Έχοντας σαν δεδομένο ότι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στη γεωργία είναι η μόνιμη βιώσιμη επιλογή η επιτροπή τονίζει την ανάγκη εξέλιξης της γεωργικής παραγωγής και την κατεύθυνσή της προς μια κυκλική προσέγγιση ιδίως για τον κύκλο του άνθρακα του φωσφόρου και του αζώτου. Επίσης τονίζει ότι η τάση για ομογενοποίηση των σπόρων δεν βοηθά στην βιοποικιλότητα. Τονίζει επίσης την χρησιμότητα της κτηνοτροφίας καθώς προσφέρει στη διαφύλαξη των βοσκότοπων και στη συντήρηση των δασικών εκτάσεων για αυτό θα πρέπει να προστατευτούν και να αναζητηθούν καινούριες πρακτικές εκτροφής και παραγωγής που να βοηθούν περιβαλλοντικά και προστατεύουν την υγεία τόσο των παραγωγών και των καταναλωτών όσο και των ζώων. Σύμφωνα με την επιτροπή θα μπορούσαν οι σύγχρονες κοινωνίες να μειώσουν την κατανάλωση κρέατος χωρίς να βάλουν τόσο το εισόδημα όσο και το βιοτικό επίπεδο των κτηνοτρόφων. Τέλος κάνει δυο διαπιστώσεις όσον αφορά τις εξειδικευμένες αγροτικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες έχουν αυξημένο κόστος παραγωγής και τις κάνει πιο ευάλωτες στις οικονομικές διακυμάνσεις και στο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι νέοι αγρότες οι οποίοι δεν μπορούν να βρουν εύκολα γη για εκμετάλλευση. Σύμφωνα λοιπόν με την προσέγγιση της επιτροπής η αγροικολογία είναι αυτή που μπορεί να ανταποκριθεί στις προκλήσεις καθώς αξιοποιεί τα οικοσυστήματα ως συντελεστές παραγωγής διατηρώντας την ικανότητά τους να ανανεώνονται. Σύμφωνα με τον οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων εθνών η αγροικολογία αποτελείται από δέκα αλληλοεξαρτώμενα στοιχεία πολυμορφία, συν-δημιουργία και ανταλλαγή γνώσεων, συνέργειες, αποδοτικότητα, ανακύκλωση, ανθεκτικότητα, ανθρώπινες και κοινωνικές αξίες, πολιτισμικές και διατροφικές παραδόσεις, υπεύθυνη διακυβέρνηση, κυκλική αλληλέγγυα οικονομία. Είναι σημαντικό τα υπολείμματα της αγροτικής παραγωγής να αντιμετωπίζονται ως πόροι όπως το νερό από ανάκτηση όταν χρησιμοποιείται σε περιοχές με λειψυδρία ή τα υπολείμματα άχυρου δημητριακών που χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία. Η αγροικολογία συμβάλει στη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα της γεωργίας, βοηθά στη

βιοποικιλότητα, αποκαθιστά την γονιμότητα του εδάφους, αποτρέπει την περιβαλλοντική ρύπανση και εξασφαλίζει υγιεινά τρόφιμα κάνοντας παράλληλα πιο ανθεκτικές τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Η αγροοικολογία είναι μια πρακτική που συνδυάζει περιβαλλοντικές οικονομικές και κοινωνικές επιδόσεις και είναι αποτέλεσμα καινοτόμων πειραμάτων από τεχνογνωσία και δημόσια έρευνα. Η αγροοικολογία αναπτύσσει τη γεωργία μαζί με τη φύση βελτιώνει τα εδάφη δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για τις καλλιέργειες κάνοντας τα φυτά πιο ανθεκτικά στην ξηρασία και τις υψηλές θερμοκρασίες παράλληλα λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες της κάθε περιοχής όπως είναι το κλίμα, οι ποικιλίες κάνοντας πιο ανθεκτικές τις καλλιέργειες σε απρόβλεπτους κινδύνους. Επίσης προτείνετε αλλαγή στον τρόπο που κατανέμονται οι άμεσες ενισχύσεις, καθώς η αγροοικολογία βασίζεται σε μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οπότε ένα σύστημα κατανομής ανά ενεργό γεωργό αντί ανά εκτάριο που εφαρμόζεται θα ήταν πιο δίκαιο. Τέλος θα πρέπει να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες τόσο σε τοπικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, με την ενεργό υποστήριξη της αγροοικολογίας ειδικά σε θέματα τεχνικής κατάρτισης των νέων ή των νεοεισερχόμενων αγροτών, τη στήριξη των βραχειών αλυσίδων εφοδιασμού και της μικρής κλίμακας μεταποίησης γεωργικών προϊόντων, κανόνες για τη ρύθμιση των γεωργικών εκτάσεων και το χωροταξικό σχεδιασμό, την ανάπτυξη προστατευόμενων γεωργικών περιοχών και τη δημιουργία πρότυπων αγροκτημάτων για την επίδειξη της αγροοικολογίας. Τέλος προτείνονται μακροχρόνιες συμβάσεις για αγροοικολογική καινοτομία μεταξύ των γεωργών και των τοπικών αρχών που θα εντάσσονται στα εργαλεία της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας.

2.5 Πρόγραμμα ‘Caring For Soil Is Caring For Life’

Στόχος του προγράμματος όπως αναφέρει και η ονομασία του είναι έως το 2030 το 75 % των εδαφών να είναι υγιή που σημαίνει να μπορούν να παρέχουν βασικές υπηρεσίες οικοσυστήματος όπως η παροχή τροφίμων, βιομάζας, η υποστήριξη της βιοποικιλότητας, η αποθήκευση και η ρύθμιση της ροής νερού κ.α. Αυτό θα γίνει σε συνεργασία διάφορων φορέων αλλά και με επιδείξεις καλών πρακτικών γεωργίας με την χρησιμοποίηση Living Labs και Lighthouses

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

3.1 Συστήματα Ευφυούς Γεωργίας

Πλέον οι αγρότες έχουν τη δυνατότητα να πετύχουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα μέσω συστημάτων τα οποία μπορούν να δίνουν λύσεις στην παραγωγή, να πετυχαίνουν οικονομίες κλίμακας, να μειώνεται ο κίνδυνος από καιρικά φαινόμενα μέσω ασφαλούς πρόγνωσης, να μειώνεται η χρήση υδάτινων πόρων και η χρήση φυτοφαρμάκων έτσι ώστε να πετυχαίνεται παραγωγή που θα είναι πιο φιλική προς τον περιβάλλον και τον καταναλωτή. Σύμφωνα με το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» θα γίνουν επενδύσεις 7,5 δις € που θα αποσκοπούν στην επένδυση σε ψηφιακές λύσεις που θα δώσουν στις Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και θα συμβάλουν στην πράσινη μετάβαση. Τα ποσά που προβλέπεται να δοθούν θα αφορούν πέντε τομείς τους υπερευπολογιστές 2,2 δις € στην Τεχνική Νοημοσύνη 2 δις € στην κυβερνοασφάλεια 1,6 δις € στις εξελιγμένες ψηφιακές δεξιότητες 577 εκ € και στη διεύρυνση στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών σε ολόκληρη την οικονομία της ΕΕ. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η κρίση της πανδημίας ανέδειξε την ανάγκη για ψηφιακές δεξιότητες αλλά ανέδειξε και σοβαρές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπισθούν. Η εκπαίδευση των αγροτών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να μπορέσει ο αγροτικός τομέας να παραμείνει ανταγωνιστικός κλάδος και να αυξήσει την αποτελεσματικότητά του. Η κοιμισιόν σε συνεργασία με τη γενική διεύθυνση Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής επιτροπής τον Οργανισμό της ΕΕ για το διαστημικό πρόγραμμα και το πρόγραμμα ISA 2 δημιούργησαν ένα ψηφιακό εργαλείο το οποίο θα υποστηρίζει τους αγρότες σε θέματα λήψης αποφάσεων σχετικά με την αγροτική καλλιέργεια όσον αφορά την οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητά της. Το εργαλείο θα παρέχει πληροφορίες για τα αγροτεμάχια όσον αφορά τις θρεπτικές ουσίες του εδάφους και τα νόμιμα όρια χρήσης θρεπτικών ουσιών έχοντας ως απώτερο στόχο την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου συμβουλευοντας παράλληλα τον αγρότη προκειμένου να μην έχει απώλειες από τις επιδοτήσεις. Το εργαλείο θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από οργανισμούς πληρωμών γεωργικούς συμβούλους αλλά και για την χάραξη αγροτικής πολιτικής¹⁴. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή επίσης μέσω της ιστοσελίδας της Cordis παρουσιάζει όλα τα ερευνητικά έργα που μπορούν να προσφέρουν γνώση στους αγρότες και να τους βοηθήσουν στις καλλιέργειές τους. Το έργο Landmark παρέχει ένα πλαίσιο και δίνει συστάσεις για τη χάραξη πολιτικής

¹⁴ <https://fastplatform.eu/>

που έχουν να κάνουν με τη διαχείριση του εδάφους. Το έργο Circasa βοηθά στην ανάπτυξη συνεργασιών και ανταλλαγή γνώσης όσον αφορά τον τομέα της δέσμευσης άνθρακα. Το έργο Best4soil δίνει πληροφορίες για την προστασία της υγείας του εδάφους. Το έργο Nutriman βοηθά τους αγρότες για την συμμόρφωσή τους όσον αφορά με τη χρήση λιπασμάτων με βάση των κανονισμών της ΕΕ .Το έργο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έρευνας Dormant microbes παρουσιάζει πως οι μικροοργανισμοί που βρίσκονται στο έδαφος μπορούν να παράγουν ενέργεια¹⁵. Στην Ιρλανδία όπου αγρότες συμμετείχαν σε ένα εθελοντικό πρόγραμμα με την ονομασία Smart Farming 2020 πέτυχαν μείωση στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 9% και εξοικονόμηση κόστους 5600€¹⁶. Προς αυτή την κατεύθυνση προσανατολίζονται και οι κυβερνήσεις άλλων χωρών. Στην Αυστραλία έχει αναπτυχθεί μια πλατφόρμα με την ονομασία GrowAG η οποία συνδέει την Αυστραλιανή αγροτική καινοτομία με τον υπόλοιπο κόσμο, ενημερώνει τους αγρότες για όλες τις εξελίξεις σε προγράμματα καινοτομίας που αφορούν στην αγροτική παραγωγή δίνοντας ευκαιρίες για επενδύσεις και ανάπτυξη εντός του τομέα¹⁷. Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα we laser και μια ομάδα επιστημών από το Κέντρο Αυτοματισμού και ελέγχου σε συνεργασία με ένα κοινό κέντρο του Εθνικού συμβουλίου Έρευνας της Ισπανίας και του Πολυτεχνικού Πανεπιστημίου της Μαδρίτης κατασκευάζουν ένα ρομπότ το οποίο θα είναι εξοπλισμένο με τεχνική νοημοσύνη και ευφυή όραση και θα είναι σε θέση να ξεχωρίζει τα ζιζάνια από τις καλλιέργειες¹⁸. Σε κάτι αντίστοιχο σκοπεύει και η νεοφυής επιχείρηση Precision AI με την χρησιμοποίηση τεχνολογίας υπολογιστικής όρασης που θα μπορεί να ψεκάζει τα ζιζάνια απομονώνοντας τους καρπούς¹⁹. Σε αντίστοιχα οφέλη όπως ανακοινώθηκε από το φόρουμ Επιστήμης και Τεχνολογίας αποσκοπούν και οι ΗΠΑ που σε συνεργασία με την Ινδία θα εφαρμόσουν πρακτικές τεχνικής νοημοσύνης προκειμένου να αυξήσουν την αγροτική παραγωγικότητα . Στο Ηνωμένο Βασίλειο το κέντρο WET (Water Efficient Technology Center) με έδρα το Ινστιτούτο Κηπευτικών και Γεωργικών ερευνών του Κεντ μπόρεσε να καταγράψει αποδόσεις ρεκόρ στην παραγωγή φράουλας φθάνοντας τους 72 τόνους ανά εκτάριο για το 2020 ενώ μέσος όρος της παραγωγής τα έτη 2011-2013 ήταν στους 45 τόνους ανά εκτάριο. Αυτό το πέτυχε σε συνεργασία με εταιρεία παροχής αισθητήρων και καταγραφής δεδομένων και με διάφορες δοκιμές βρήκαν το βέλτιστο επίπεδο υγρασίας για τα φυτά και με αυτό τον τρόπο πέρα από την αύξηση της παραγωγικότητας μείωσαν και τη χρήση του νερού κατά το ήμισυ. Την χρήση αισθητήρων ανέπτυξε και το τμήμα Γεωργίας τροφίμων και Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου της Ιερουσαλήμ . Η τεχνολογία που προς το παρόν χρησιμοποιείται σε θερμοκήπια δίνει τη δυνατότητα

¹⁵Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 285 σελ 10

¹⁶<https://www.ifa.ie/smart-farming-seminar-oct-2021/>

¹⁷Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 286 σελ 14

¹⁸<https://innovationorigins.com/en/tag/welaser/>, Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 286 σελ 15

¹⁹Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 289 σελ 12

να αναλύονται τα αποτελέσματα της λίπανσης στις καλλιέργειες μπορώντας κατά αυτόν τον τρόπο να γίνει εκτίμηση της παραγωγικότητας της καλλιέργειας²⁰. Στο υποτροπικό νησί Ισιγκάκι στην Ιαπωνία όπου πλήττεται συχνά από έντονα καιρικά φαινόμενα όπως μουσώνες η Ιαπωνική κυβέρνηση σε συνεργασία με ακαδημαϊκούς και εταιρίες του ιδιωτικού τομέα με τη συμμετοχή και της Panasonic ανέπτυξαν ένα δοκιμαστικό έξυπνο θερμοκήπιο όπου με την χρήση ειδικών κουρτινών μπορούν να απορροφούν το υπέρυθρο φως για τον έλεγχο της θερμοκρασίας όπως επίσης δημιούργησαν και μια παθητική θερμοκηπιακή δομή η οποία μπορεί να αντέξει ανέμους μέχρι και 50 μέτρα το δευτερόλεπτο. Η Panasonic με τη σειρά της ανέπτυξε δυο cloud εφαρμογές μέσω των οποίων μπορεί να γίνει εξ αποστάσεως παρακολούθηση της παραγωγής παρέχοντας παράλληλα και χρήσιμα δεδομένα για την βελτίωση της ποιότητας και της απόδοσης. Για τους σκοπούς τους προγράμματος χρησιμοποιήθηκε η παραγωγή τομάτας και τα αποτελέσματα ήταν άκρως ικανοποιητικά καθώς τόσο σε επίπεδο παραγωγής, όσο και σε επίπεδο κόστους το οποίο ήταν κατά τρεις φορές μικρότερο έναντι τους κόστους του Ολλανδικού τύπου θερμοκηπίων τα οποία φημίζονται στην θερμοκηπιακή παραγωγή τομάτας²¹. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινείται και το πρόγραμμα Agrobofood το οποίο έχει σαν στόχο να διευκολύνει την υιοθέτηση ρομποτικών τεχνολογιών στον αγροδιατροφικό τομέα ώστε να γίνει πιο παραγωγικός και ανταγωνιστικός. Το πρόγραμμα αποτελείται από 49 κόμβους ψηφιακής καινοτομίας και 12 competence Centers που διασυνδέουν τη ρομποτική, την γεωργία, την έρευνα και ανάπτυξη και τον επιχειρηματικό κόσμο με σκοπό να αναπτύξουν την ψηφιοποίηση και την καινοτομία στον αγροτικό τομέα δημιουργώντας ένα μοντέλο αειφόρου ανάπτυξης²².

Άλλη μια νεοφυής ελληνική επιχείρηση είναι η Eden Core η οποία δημιουργήθηκε μέσα από το εργαστήριο Γεωργικής Μηχανολογίας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών και υλοποίησε την Eden Library η οποία πρόκειται για μια ψηφιακή βιβλιοθήκη που χρησιμοποιώντας φωτογραφικό υλικό και αλγόριθμους Τεχνικής Νοημοσύνης δίνει τη δυνατότητα σε εταιρίες αγροτεχνολογίας σε ερευνητές σε γεωπόνους και παραγωγούς να έχουν σημαντικές πληροφορίες όσον αφορά την εκτίμηση της σοδειάς τον έλεγχο της καλλιέργειας την ταυτοποίηση ασθενειών²³.

²⁰Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 286 σελ 18

²¹<https://www.naftemporiki.gr/story/1732757>

²²<https://www.gaiasense.gr/gaiasense-1i-synantisi-agrobofood-east-mediterranean-regional-cluster>,
<https://agrobofood.eu/project/>

²³<https://www.eitfood.eu/projects/integrating-precision-farming-in-computer-game#:~:text=The%20Integrating%20Precision%20Farming%20into,to%20spatial>

Σύμφωνα με την έκθεση της εταιρίας αναλύσεων και συμβουλών Finistere Ventures παρά τα προβλήματα που δημιούργησε ο covid-19 στις οικονομίες των χωρών αυτό δεν εμπόδισε τις επενδύσεις σε εταιρίες αγροτεχνολογίας σημειώνοντας ρεκόρ με επενδύσεις που ξεπέρασαν παγκοσμίως τα 22.3 δις δολάρια εκ των οποίων τα πέντε δις κατευθύνθηκαν σε τεχνολογίες για το χωράφι και τα υπόλοιπα σε εταιρίες τεχνολογίας τροφίμων²⁴.

Μια επιχειρησιακή ομάδα στη Σκωτία Grampian Growers Tuber zone χρησιμοποιεί μετεωρολογικούς σταθμούς αναλύσεις καιρού εικόνες από drones και προγνωστικά μοντέλα για την πρόβλεψη της παραγωγής πατάτας. Μαζί με ομάδες από συμβούλους επιδίδονται στην καλλιέργεια της ποικιλίας Gemson. Για την μεγιστοποίηση της αξίας της συγκεκριμένης καλλιέργειας παίζει ρόλο η χρονική στιγμή που ο καλλιεργητής σταματά την ανάπτυξη των κονδύλων. Σε αυτό η χρήση των πιο πάνω αναλύσεων βοηθά προκειμένου να εξετάζονται οι κλιματικοί παράγοντες, η υγρασία του εδάφους και ο αριθμός των φυτών και να παίρνονται αποφάσεις με γνώμονα τη μεγιστοποίηση της παραγωγής και του κέρδους²⁵.

Στην Ισπανία αναπτύσσεται το έργο iAgri στο οποίο συμμετέχουν εταιρίες τεχνολογίας και το πανεπιστήμιο της Σεβίλλης το οποίο αναλύει δεδομένα από αισθητήρες που είναι εγκατεστημένοι σε αγρόκτημα και μπορεί να δίνει χρήσιμες πληροφορίες στους αγρότες σε σχέση με προβλήματα που μπορεί να προκύψουν στην παραγωγή όπως παράσιτα ασθένειες, πίεση νερού, ηλιακή ακτινοβολία, αλατότητα, κακή φυτική ανάπτυξη, αποτυχία καρπού. Το συγκεκριμένο έργο έχει ως στόχο να δημιουργήσει ένα μοντέλο βιώσιμης και αειφόρου γεωργίας με βάση την παραγωγικότητα και τη θρεπτική ποιότητα της παραγωγής²⁶.

Στη Δανία και στην καλλιέργεια σιταριού και κριθαριού λόγω της υποχρέωσης που έχουν οι αγρότες βάση της κοινοτικής οδηγίας να τηρούν τις απαιτήσεις για τα νιτρικά άλατα καλλιεργούν καλλιέργειες κάλυψης και πρέπει μέσα σε συγκεκριμένες ημερομηνίες να προχωρούν τόσο στη σπορά στις καλλιέργειες κάλυψης όσο και στη συγκομιδή των σιτηρών. Αυτό δημιουργούσε προβλήματα στους αγρότες οι οποίοι πολλές φορές δεν ήταν συνεπείς με τις ημερομηνίες αυτές. Την λύση την έδωσαν ερευνητές από το πανεπιστήμιο του Άαρχους που δημιούργησαν ένα μοντέλο που λαμβάνει υπόψη του τις φάσεις ανάπτυξης των καλλιεργειών και σε συνδυασμό με ιστορικά δεδομένα μπόρεσαν να δώσουν πρόβλεψη με αβεβαιότητα έξι ημερών για το ανοιξιάτικο κριθάρι και εννέα ημερών για το χειμερινό σιτάρι

²⁴<https://finistere.com/wp-content/uploads/2021/04/Finistere-Ventures-2020-AgriFood-Tech-Investment-Review.pdf>

²⁵Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 12

²⁶Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 12

όσον αφορά τη συγκομιδή. Στην Ελλάδα η εταιρεία Neuropublic έχει δημιουργήσει μια εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα Gaia sense 1 η οποία μπορεί να δώσει εξειδικευμένη πρόγνωση καιρού για κάθε χωράφι και την πιθανότητα εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων, προειδοποίηση για πιθανότητα εμφάνισης εχθρού ή ασθένειας στην καλλιέργεια, πληροφορίες για την καταλληλότητα των καιρικών φαινομένων για την πραγματοποίηση ψεκασμών, πληροφορίες για την άρδευση και τους υδάτινους δείκτες, για τη λίπανση μέσα από την παρακολούθηση της καλλιέργειας από δορυφορικές εικόνες, την καταλληλότητα των εδαφών για κάποια καλλιέργεια προκειμένου οι παραγωγοί να γνωρίζουν ποια είδη ευδοκούν στο χωράφι τους²⁷.

Μια πρωτοβουλία με την ονομασία Farm 2050 που ξεκίνησαν οι εταιρείες Finisteres Ventures και Innovation Endeavors έχει ως στόχο μέσω μιας πλατφόρμας με την ονομασία Nutrient Technology Trialing Platform την επικύρωση νέων τεχνολογιών και τη δημιουργία ενός αποθετηρίου τεχνολογιών στο οποίο θα έχει πρόσβαση κάθε ενδιαφερόμενος²⁸.

Μέσα στα πλαίσια της πράσινης συμφωνίας έγινε και ο διαγωνισμός Thrive Europe Challenge που έδινε δυνατότητα συμμετοχής σε νεοφυές επιχειρήσεις που έχουν θετικό αντίκτυπο στον αγροτικό τομέα. Στον διαγωνισμό μπορούσαν να συμμετέχουν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της βιοτεχνολογίας της ευφυούς γεωργίας και κτηνοτροφίας σε αυτοματισμούς και οι νικητές θα συμμετείχαν στους τελικούς του παγκόσμιου προγράμματος Thrive διεκδικώντας μια θέση στο πρόγραμμα του διαγωνισμού στη Silicon Valley. Νικήτριες εταιρείες στην Ευρώπη ήταν οι Green eye μια εταιρία που με τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας μπορεί να μειώνει τη χρήση λιπασμάτων, η εταιρεία lupinta η οποία παράγει υποκατάστατα του κρέατος και η εταιρεία Agrosustain που παράγει βιολογικούς σπόρους και προϊόντα²⁹.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 χρηματοδότησε και συνεχίζει να χρηματοδοτεί μέσω του προγράμματος ερευνώ δημιουργώ καινοτομώ μεμονωμένες επιχειρήσεις είτε ομάδες επιχειρήσεων είτε συμπράξεις επιχειρήσεων με ερευνητικές ομάδες που εντάσσονται σε μια από τις κάτωθι παρεμβάσεις

I. Έρευνα και ανάπτυξη από επιχειρήσεις

²⁷ Ύπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 13

²⁸ <https://www.farm2050.com/>

²⁹ <https://thriveagrifood.com/europe-challenge/>, Ύπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 14, Ύπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 289 σελ 11

II. Συμπράξεις επιχειρήσεων με ερευνητικούς Οργανισμούς

III. Αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων

IV. Σφραγίδα Αριστείας (Seal of Excellence) για επιχειρήσεις³⁰

Επίσης μέσω του προγράμματος Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την έξυπνη εξειδίκευση του ΕΣΠΑ 2014-2020 είχε ως στόχο την σύνδεση της επιχειρηματικότητας με την τεχνολογία οικοδομώντας πάνω στα δυνατά σημεία κάθε Χώρας και περιφέρειας³¹.

Στην Ελλάδα μέσω του προγράμματος και από το εργαστήριο Αυτοματοποίησης και ρομποτικής του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του ΑΠΘ χρηματοδοτείται το έργο ProgHRC το οποίο έχει ως στόχο τη σταδιακή αυτοματοποίηση εργασιών σε συνεργασία ανθρώπου και ρομπότ. Το ρομπότ θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο στη διαλογή όσο και στο πακετάρισμα των προϊόντων. Προκειμένου οι νέοι αγρότες να μπορέσουν να αποκτήσουν εξοικείωση με την ψηφιακή τεχνολογία και να αποκομίσουν τα οφέλη της η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για την καινοτομία στα τρόφιμα και μέσω του προγράμματος integrating Precision Farming into Computer Games θα δίνει τη δυνατότητα σε αγρότες, νεαρούς φοιτητές γεωπονικών σχολών, αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο μέσω ενός παιχνιδιού προσομοιωτή της γεωργίας ακριβείας να παρακολουθούν δια ζώσης τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν³².

3.2 Συνεταιρισμοί

Ο συνεταιρισμός σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε το 1995 στο παγκόσμιο συνέδριο συνεταιρισμών που πραγματοποιήθηκε στο Μάντσεστερ είναι η «αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεων τους, διαμέσου μιας συνιδιοκτήτης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης»³³.

³⁰ <https://www.espa.gr/el/Pages/Proclamationsfs.aspx?item=4315>

³¹ <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx>

³² <https://www.eitfood.eu/projects/integrating-precision-farming-in-computer-game#:~:text=The%20Integrating%20Precision%20Farming%20into,to%20spatial>

³³ <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

Το 2009 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών είχε ανακοινώσει το έτος 2012 ως το έτος των συνεταιρισμών. Οι στόχοι των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Έτος των Συνεταιρισμών ήταν οι εξής:

- Αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τους συνεταιρισμούς και τη συμβολή τους στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας.
- Προώθηση της διαμόρφωσης και ανάπτυξης των συνεταιρισμών.
- Ενθάρρυνση των κυβερνήσεων να θεσπίσουν πολιτικές, νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που να ευνοούν την διαμόρφωση, την ανάπτυξη και την σταθερότητα των συνεταιρισμών.

Το διεθνές έτος συνεταιρισμού και η παγκόσμια οικονομική κρίση έδωσαν το έναυσμα να σχεδιαστεί από τη διεθνή συνεταιριστική συμμαχία το φιλόδοξο σχέδιο «Οραμα 2020». Στόχος του σχεδίου αυτού ήταν μέχρι το 2020 ο συνεταιρισμός να είναι

- Ο αναγνωρισμένος ηγέτης στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα
- Το μοντέλο που προτιμάται από τους ανθρώπους
- Η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή επιχείρησης

Σύμφωνα με τη συμμαχία θα πρέπει να αναδειχθούν εκείνα τα στοιχεία των συνεταιρισμών τα οποία τους παρέχουν συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων οικονομικών μονάδων. Οι συνεταιρισμοί παρέχουν τη δυνατότητα συμμετοχής και ιδιοκτησίας στα μέλη τους καθιστώντας τους πιο ελκυστικούς, πιο παραγωγικούς και πιο χρήσιμους στις σύγχρονες κοινωνίες. Η συνεταιριστική επιχείρηση δημιουργεί μεγαλύτερη οικονομική κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα τοποθετώντας τον άνθρωπο στη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων. Προκειμένου όμως να πραγματοποιηθούν οι στόχοι της συμμαχίας σύμφωνα με το πρόγραμμά της θα πρέπει να γίνει εστίαση σε πέντε βασικά σημεία

1. Αναβάθμιση της ένταξης και της συμμετοχής των μελών στη διακυβέρνηση

Η ενεργός συμμετοχή των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δίνει στα άτομα τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις ικανότητές τους την αυτοπεποίθησή τους και μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες να λαμβάνονται αποφάσεις οι οποίες έχουν θετικό οικονομικό αντίκτυπο στην επιχείρηση. Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός θα πρέπει να παρακινηθούν οι νέοι και οι νεαροί ενήλικες προκειμένου να

ασχοληθούν με τον συνεταιριστικό τομέα καλώντας τους να λάβουν μέρος και να βοηθήσουν στη διαμόρφωση του μέλλοντος έχοντας ενεργό συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί και μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προκειμένου να εξερευνηθούν κίνητρα των νέων σχετικά με τη συνεργατική δραστηριότητα και αλληλεγγύη. Επίσης θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι συνεταιρισμοί να υιοθετούν στρατηγικές αύξησης των μελών τους οι οποίες θα πρέπει να ανανεώνονται. Η διεύρυνση της βάσης των μελών είναι σύμφωνη τόσο με την 5^η συνεταιριστική αρχή που αφορά την εκπαίδευση την κατάρτιση και την πληροφόρηση και με την 7^η Συνεταιριστική αρχή που είναι η μέριμνα για την κοινότητα αλλά είναι και αυτή η οποία μπορεί να ξεχωρίσει τους συνεταιρισμούς από τις άλλες μορφές επιχειρήσεων.

2. Ανάδειξη των συνεταιρισμών ως οικοδόμους βιωσιμότητας

Σύμφωνα με τον καθηγητή του Business school του Harvard Michael Porter «το μέλλον ανήκει σε εκείνες τις επιχειρήσεις που επενδύουν στη συλλογική αξία δηλαδή σε αυτές που υπολογίζουν ισορροπημένα και σωστά τον αντίκτυπο προς τους πελάτες προς το περιβάλλον , προς τους εργαζομένους ,προς το μέλλον»³⁴

Η δημιουργία των συνεταιρισμών είχε ως στόχο να δώσει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίας χωρίς ανεύθυνη εκμετάλλευση. Αυτό είναι σύμφωνο με τις αρχές της βιωσιμότητας καθώς αναδεικνύει μια ξεχωριστή μορφή της αυτή της συλλογικής αξίας. Έτσι ο συνεταιρισμός έχει ως στόχο να μεγιστοποιήσει τα οφέλη για το σύνολο των μελών του και όχι για μεμονωμένους συμμετέχοντες. εν αντιθέσει με τις περισσότερες μορφές επιχειρήσεων οι οποίες παρακινούνται από την ανάγκη για εμφάνιση κερδών προς ικανοποίηση των μετόχων τους έχουν μια προσέγγιση βραχυπρόθεσμη παίρνοντας αποφάσεις που ενέχουν επιχειρηματικό ρίσκο θέτοντας σε κίνδυνο τη βιωσιμότητά τους. Οι συνεταιρισμοί επιδιώκουν αξία για τα ενδιαφερόμενα μέλη με αποτέλεσμα να λειτουργούν με μικρότερο επιχειρηματικό ρίσκο συμβάλλοντας στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα και βιωσιμότητα³⁵.

³⁴ <https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf> M. Porter & M. Kramer (2011) "Creating Shared Value" (Δημιουργώντας Μοιρασμένη Αξία), Harvard Business Review, Ιαν-Φεβ 2011(Βιωσιμότητα σελ. 14)

³⁵ H. Hesse & M. Chihak (2007) "Co-operative Banks and Financial Stability" (Συνεταιριστικές Τράπεζες και Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα), IMF (ΔΝΤ), <https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

Τα κράτη ως απόρροια της οικονομικής κρίσης πέρα των οικονομικών προβλημάτων που έχουν να αντιμετωπίσουν πρέπει να αντιμετωπίσουν και κοινωνικά φαινόμενα συνεπεία του ατομικισμού και των ανισοτήτων που επικρατεί στο οικονομικό σύστημα. Οι συνεταιρισμοί δείχνουν ιστορικά ότι αντιστέκονται καλύτερα στις κρίσεις και οι κοινωνίες με υψηλά ποσοστά οργανισμών που ανήκουν σε μέλη πετυχαίνουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα³⁶.

3. Δημιουργία του συνεταιριστικού μηνύματος και διασφάλιση της συνεταιριστικής ταυτότητας

Σύμφωνα με τη διεθνή συνεταιριστική συμμαχία είναι πολύ σημαντικό για το μέλλον των συνεταιρισμών να έχει μια ταυτότητα που να την κάνει να ξεχωρίζει από τις άλλες μορφές επιχειρηματικότητας και παράλληλα αυτή η διαφορετικότητα να προβάλλεται σε τρίτους μέσα από το μάρκετινγκ, την εκπαίδευση, την παροχή πληροφοριών, τα λογότυπα και με κάθε άλλον δυνατό τρόπο.

4. Διασφάλιση των απαραίτητων νομικών πλαισίων για τη συνεταιριστική ανάπτυξη

Οι συνεταιρισμοί κατά το παρελθόν έχουν αντιμετωπιστεί ως μια περιθωριακή μορφή επιχείρησης και σε αυτό έπαιξε ρόλο το γεγονός ότι πολλές φορές παρέκλιναν από το στόχο και τις αξίες για τις οποίες είχαν συσταθεί. Είναι πολύ σημαντικό για τους συνεταιρισμούς να υπάρχει ένα ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο να ευνοεί την ανάπτυξή τους.

5. Εξασφάλιση αξιόπιστου συνεταιριστικού κεφαλαίου διασφαλίζοντας παράλληλα τον έλεγχο του συνεταιρισμού από τα μέλη του

Ο συνεταιρισμός όπως κάθε επιχείρηση προκειμένου να αναπτυχθεί έχει ανάγκη από κεφάλαια τα οποία να της εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα της. Τα κεφάλαια των συνεταιρισμών κατά κανόνα προέρχονται από τις εισφορές των μελών του. Η πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα είναι δυνατή αλλά δεν είναι από μόνη της ικανή προκειμένου οι συνεταιρισμοί να πετύχουν τους μακροπρόθεσμους στόχους τους και τις επιχειρηματικές τους επιδιώξεις. Ενδεικτικά για το σκοπό αυτό η συνεταιριστική συμμαχία πρότεινε διάφορους τρόπους προκειμένου να μπορούν οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις να βρουν τα κεφάλαια που χρειάζονται όπως η χρηματοδότηση από τα

³⁶ J. Birchall & L. Ketilson(2009) "Resilience of the Co-operative Business Model in Times of Crisis" (Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε περιόδους κρίσης). ILO

<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

ίδια τα μέλη, η χρήση του Παγκόσμιου Ταμείου Συνεταιριστικής ανάπτυξης, η επιτάχυνση του παγκόσμιου εμπορίου μεταξύ των συνεταιρισμών κ.α.³⁷

3.2.1 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί

Το συνεταιριστικό μοντέλο δράσης στον αγροδιατροφικό τομέα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει έχουν αναλυθεί διεξοδικά μεταξύ των οποίων από τη νεοκλασική θεωρία, τη θεωρία των θεσμών, τη θεωρία των παιγνίων, τη θεωρία του κόστους συναλλαγών, τη θεωρία δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, τη θεωρία αντιπροσώπευσης .Οι αδυναμίες που αναφέρουν αυτές οι θεωρίες είναι οι εξής:

1. Το πρόβλημα του λαθρεπιβάτη
2. Το πρόβλημα του ορίζοντα
3. Το πρόβλημα του χαρτοφυλακίου
4. Το πρόβλημα του ελέγχου
5. Το πρόβλημα του κόστους επιρροής

Οι τρεις πρώτες αναφέρονται στη θεωρία δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και στα αντικίνητρα που έχουν οι συνεταιρισμοί προκειμένου τα μέλη να συνεισφέρουν σημαντικά κεφάλαια ως απόρροια των αόριστα καθορισμένων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας το τέταρτο πρόβλημα εντοπίζεται στη θεωρία της αντιπροσώπευσης που αφορά στο κόστος παρακολούθησης και ελέγχου του συνεταιρισμού και το πέμπτο πρόβλημα μπορεί να ερμηνευτεί συνδυαστικά και από τις δυο θεωρίες.

Οι αγροτικές καλλιέργειες ιδιαίτερα στις χώρες που το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι μικρό όπως στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν αυξημένα κόστη παραγωγής και συναλλαγών, αδυναμία καινοτομιών, αυξημένο κόστος χρηματοδότησης, αδυναμία προσέλκυσης κεφαλαίων και ως αποτέλεσμα των άνω χαμηλή παραγωγικότητα. Έτσι παρά τις εγγενείς αδυναμίες τους που αναφέρθηκαν πιο πάνω οι συνέργειες των αγροτών μέσω συνεταιρισμών, ομάδων παραγωγών μπορούν να αυξήσουν τα εισοδήματα των παραγωγών καθώς μπορούν να έχουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη πετυχαίνοντας καλύτερες τιμές τόσο από τους προμηθευτές τους όσο και προς τους πελάτες τους που προωθούν τα προϊόντα, εισάγοντας τον ανταγωνισμό στις αγορές και αντιμετωπίζοντας τις στρεβλώσεις

³⁷ <https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

τους όπως τα ολιγοπώλια και τον μονοπωλιακό ανταγωνισμό. Με αυτό τον τρόπο συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία της αγοράς προσφέροντας οφέλη τόσο προς τους καταναλωτές όσο και προς τους παραγωγούς³⁸. Σύμφωνα με τους Helberger and Hoos (1962) αλλά και εμπειρογνώμων Bijman et al. (2012) για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι συνεταιρισμοί λειτουργούν ως σημείο αναφοράς στις αγορές που λειτουργούν³⁹. Παράλληλα οι συνεταιρισμοί έχουν τη δυνατότητα να καθετοποιούν την παραγωγή και να προσφέρουν πιο ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες από μεμονωμένους παραγωγούς με αποτέλεσμα να πετυχαίνουν καλύτερες τιμές και μεγαλύτερη κερδοφορία. Επίσης μέσα από τη συνεργασία τους έχουν τη δυνατότητα να μειώνουν τους κινδύνους όπως είναι ελαττωματική ή μη ποιοτική παραγωγή καθώς εκτός από την συγκέντρωση και ομογενοποίηση της παραγωγής έχουν τη δυνατότητα διεξαγωγής αξιόπιστων τεχνικών ελέγχων. Επίσης μέσω των συνεταιρισμών μειώνονται τα συναλλακτικά κόστη όπως το κόστος σύναψης συμβολαίων και το κόστος αναζήτησης πληροφοριών για πελάτες προμηθευτές πετυχαίνοντας με αυτό τον τρόπο οικονομίες κλίμακας.

3.2.2 Συμβολαιακή Γεωργία

Ένας τρόπος συνεργασίας μεταξύ παραγωγών και επιχειρήσεων τόσο στα αγροτική παραγωγή όσο και στην κτηνοτροφία που είναι επωφελές και για τους δυο είναι η Συμβολαιακή Γεωργία. Μέσω αυτής οι παραγωγοί μπορούν να έχουν εξασφαλισμένη τη διάθεση του προϊόντος την τιμή που θα λάβουν ,μπορώντας κατά αυτό τον τρόπο να ρυθμίσουν την παραγωγή τους και τα έξοδα τους . Αποκτούν παράλληλα μεγαλύτερη δυνατότητα χρηματοδότησης από τον Τραπεζικό Τομέα προκειμένου να καλύψουν τα έξοδά τους. Επίσης οι επιχειρήσεις που απορροφούν την παραγωγή έχουν τη δυνατότητα να διασφαλίζουν τη συνεχή πώληση επωνύμων, πιστοποιημένων, αγνών υγιεινών με σταθερή ποιότητα και γεύση προϊόντων⁴⁰.

3.2.3 Ενεργειακές Κοινότητες

Μια ακόμα δυνατότητα που δίνεται στις αγροτικές περιοχές μέσα στο πλαίσιο της ενεργειακής μετάβασης είναι να επενδύσουν στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μέσω φωτοβολταϊκών συστημάτων βιομάζας κ.α. Το νέο θεσμικό πλαίσιο δίνει σημαντικά

³⁸<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

³⁹ Iliopoulos, 2013· Valentinov and Iliopoulos, 2013

Διανεοσις 5.2019

⁴⁰ <https://www.hellenicfarming.gr/sumvolaiaki-georgia/>

πλεονεκτήματα για τη σύσταση ενεργειακών κοινοτήτων μέσω αυξημένης τιμής πώλησης της ενέργειας μέσω φοροαπαλλαγών και μέσω άλλων κινήτρων ενισχύοντας κατά αυτό τον τρόπο την τοπική επιχειρηματικότητα και τα εισοδήματα των παραγωγών δίνοντας αξία σε άγονα εδάφη και σε μειονεκτικές περιοχές⁴¹.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σειρά της έχει κάνει πολλές παρεμβάσεις προκειμένου να προάγει την συνεργατικότητα στον πρωτογενή τομέα

3.2.4 Οργανώσεις Παραγωγών

Οι οργανώσεις παραγωγών πρωτοσυστάθηκαν το 1972 και είχαν ως στόχο τη διαχείριση των αποσύρσεων παραγωγής οπωροκηπευτικών. Με την αναθεώρηση το 1996 της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς με τον κανονισμό 2200/1996 απέκτησαν εμπορικό προσανατολισμό και είχαν ως στόχο την στήριξη των παραγωγών και την προστασία του περιβάλλοντος. Το 1996 με τον κανονισμό δημιουργήθηκαν και οι Ομάδες Παραγωγών. Η δημιουργία των ομάδων παραγωγών έδινε τη δυνατότητα σε συνεταιρισμούς ή σε άλλα συλλογικά σχήματα που δεν είχαν τη δυνατότητα να συστήσουν Οργανώσεις Παραγωγών να έχουν μια μεταβατική περίοδο προκειμένου να προετοιμαστούν κατάλληλα. Το 2007 και με τον κανονισμό 1182/2007 αναβαθμίστηκε ακόμα περισσότερο ο ρόλος των Οργανώσεων Παραγωγών προκειμένου να αντιμετωπίζουν τις κρίσεις της αγοράς πιο αποτελεσματικά. Επίσης δόθηκαν κίνητρα για συγχωνεύσεις μεταξύ Ομάδων Παραγωγών, Ενώσεων Οργανώσεων Παραγωγών και διακρατικές συνεργασίες. Το 2013 με τον κανονισμό 1308/2013 και 1305/2013 παρέχετε οικονομική στήριξη σε οργανώσεις παραγωγών αλλά και σε ομάδες παραγωγών Για να αναγνωριστεί μια οργάνωση παραγωγών σε οποιοδήποτε γεωργικό τομέα οφείλει:

- Η σύστασή της να έχει γίνει με πρωτοβουλία των ίδιων των παραγωγών
- να αποτελείται και να ελέγχεται από παραγωγούς συγκεκριμένου γεωργικού τομέα
- να έχει υποβάλει αίτηση στη χώρα της ΕΕ στην οποία έχει την έδρα της
- η δραστηριότητά της να είναι σύμφωνη με την ενωσιακή νομοθεσία για παράδειγμα η από κοινού μεταποίηση, διανομή, μεταφορά ή συσκευασία:

⁴¹ <https://www.greenpeace.org/greece/issues/klima/4411/ola-gia-tis-energeiakas-koinotites/>

- να επιδιώκεται η πραγμάτωση τουλάχιστον ενός από τους στόχους που αναφέρονται στη γεωργική νομοθεσία, όπως είναι η βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής ή η ανάπτυξη πρωτοβουλιών στον τομέα της προώθησης και της εμπορίας.

επίσης σύμφωνα με τα Κριτήρια Αναγνώρισης του κανονισμού 1308/2013 θα πρέπει τόσο η Οργάνωση να από όσο και η Ομάδα Παραγωγών αποτελείται από ένα ελάχιστο αριθμό μελών που στην περίπτωση της Ελλάδας είναι είκοσι μέλη για τις Οργανώσεις Παραγωγών και πέντε για τις Ομάδες Παραγωγών ή αλλιώς παρέχεται η δυνατότητα της ελάχιστης ποσότητας ή αξίας εμπορεύσιμης παραγωγής για την αναγνώριση. Τέλος σύμφωνα με τη Διαδικασία Αναγνώρισης τα μέλη έχουν την υποχρέωση να διακινούν το 80% της παραγωγής τους μέσω Οργανώσεων Παραγωγών αλλά και Ομάδων Παραγωγών⁴².

Οι οργανώσεις παραγωγών ενισχύουν τη συλλογική διαπραγματευτική ισχύ των γεωργών, κυρίως με τους εξής τρόπους:

- συγκέντρωση της προσφοράς
- βελτίωση της εμπορικής προώθησης
- παροχή τεχνικής και υλικοτεχνικής υποστήριξης στα μέλη τους
- συμβολή στη διαχείριση της ποιότητας
- μεταφορά γνώσεων⁴³.

3.2.5 Διεπαγγελματικές Οργανώσεις

Οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στα οποία συμμετέχουν γεωργοί, μεταποιητές και έμποροι στην αλυσίδα εφοδιασμού και θεσπίζουν μέτρα λειτουργώντας ως πλατφόρμα διαλόγου μέσω της οποίας προωθούνται βέλτιστες πρακτικές και η διαφάνεια της αγοράς. Για να αναγνωριστεί μια Διεπαγγελματική Οργάνωση θα πρέπει να αποσκοπεί σε μια από τις παρακάτω δραστηριότητες

1. Να συμβάλλει στο σχεδιασμό, στη διαμόρφωση αλλά και στην εφαρμογή της στρατηγικής και να στηρίζει τα προϊόντα στις αγορές

⁴² Διανοοίς 5.2019

⁴³ <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/producer-and-interbran>

2. Να καθορίζει ειδικά θέματα και να προωθεί τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ των μελών τους για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα ή για ορισμένη γεωγραφική περιοχή ή για την αντιμετώπιση συγκυριακών αναγκών, ιδίως με την κατάρτιση διεπαγγελματικών συμφωνιών ή κανόνων δράσης ή δεοντολογίας ή την εφαρμογή εναρμονισμένων πρακτικών εφόσον αυτές δεν αντιβαίνουν στην εθνική ή κοινοτική νομοθεσία.
3. Να συμβάλλει, στην οργάνωση και τη διαχείριση των αγορών με διαφάνεια, καλύτερη προσαρμογή των προϊόντων σε προγράμματα ποιοτικής βελτίωσης τους και καλύτερο συντονισμό της διάθεσης τους.
4. Να ενισχύει τα μέτρα που αφορούν την ασφάλεια των προϊόντων του αγροτοδιατροφικού κυρίως τομέα, κάνοντας ελέγχους στα προϊόντα, προκειμένου να προστατεύονται οι τελικοί χρήστες και οι καταναλωτές και την ορθή διαχείριση των σημάτων ποιότητας, που χορηγούνται από τον Οργανισμό Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων.
5. Να προωθεί την ανάπτυξη ερευνών, προκειμένου να βελτιώσει τις γνώσεις και τις διαθέσιμες πληροφορίες, ώστε η παραγωγή των προϊόντων να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς, αλλά και στις προτιμήσεις και τις προσδοκίες των καταναλωτών, κυρίως όσον αφορά την ποιότητα των προϊόντων, την προστασία των εδαφών και των υδάτων και γενικά το σεβασμό του περιβάλλοντος
6. Στην προώθηση, προβολή και προστασία της βιολογικής γεωργίας και των ονομασιών προέλευσης, των γεωγραφικών ενδείξεων και των σημάτων ποιότητας⁴⁴.

3.3 Η Καθετοποίηση της παραγωγής

Με τον όρο καθετοποίηση της παραγωγής εννοούμε τον πλήρη έλεγχο της παραγωγής από τη φύτευση μέχρι και την τελική διάθεση του προϊόντος. Με την καθετοποίηση ο παραγωγός μπορεί να ελέγχει ο ίδιος τις εισροές και εκροές της εκμετάλλευσης του και να διαθέτει το προϊόν στην καλύτερη δυνατή ποσότητα και ποιότητα. Τα πλεονεκτήματα της καθετοποίησης της παραγωγής είναι ότι μειώνει το κόστος των εμπορικών συναλλαγών συγχρονίζει τη ζήτηση και την αγορά με την παραγωγική διαδικασία και μειώνει το ρίσκο. Στην αγροτική παραγωγή η καθετοποίηση θα μπορούσε να αποδώσει σημαντικά οφέλη και ιδίως σε τομείς

⁴⁴ http://www.Nomoskopio.gr/n_2732_99_1.php?toc=0&printWindow&https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/producer-and-interbran

όπως η σποροπαραγωγή, τα ξηρανήτρια δημητριακών και φρούτων, η ίδρυση μεταποιητικών μονάδων, η ίδρυση αγροτοκτηνοτροφικών συνεταιρισμών εμπορικού χαρακτήρα⁴⁵.

3.4 Η Αύξηση των προϊόντων Π.Ο.Π

Το regional branding είναι μια στρατηγική που έχει ως στόχο να αμβλύνει τις περιφερειακές ανισότητες μέσω προώθησης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων. Αυτό σημαίνει ότι αξιοποιεί εμπορικά μια περιοχή με βάση κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της όπως είναι το τοπίο, η φύση, η πολιτιστική της κληρονομιά, η γαστρονομία τα προϊόντα της. Τα προϊόντα ΠΟΠ (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) και ΠΓΕ (Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη) δίνουν προστιθέμενη αξία, συνδέουν το προϊόν με την εμπειρία του καταναλωτή, ενισχύουν την εμπιστοσύνη του και μπορούν να δώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις μικρές επιχειρήσεις έναντι των μεγάλων πολυεθνικών. Η κατοχύρωση του σήματος δεν αποτελεί από μόνη της ικανή συνθήκη αλλά χρειάζεται και συντονισμένες προσπάθειες μέσω στρατηγικών μάρκετινγκ αλλά και με βοήθεια της πολιτείας προκειμένου να αναδειχθούν τα προϊόντα και να καρπωθούν την υπεραξία⁴⁶.

3.5 Υδροπονική Καλλιέργεια

Μια εναλλακτική μορφή καλλιέργειας που θα μπορούσε να συνεισφέρει τόσο στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στην βιωσιμότητα των αγροτών είναι αυτή της υδροπονίας. Η υδροπονία είναι μια μέθοδος που εκμεταλλεύεται τα μη παραγωγικά εδάφη δυναμώνοντας κατά αυτό τη δυναμική της εγχώριας γεωργίας. Μέσω της υδροπονίας οι συνθήκες καλλιέργειας είναι πλήρως ελεγχόμενες και θα μπορούσε να βρεθεί λύση για πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συμβατικές καλλιέργειες όπως είναι η ποιότητα του νερού η παθογένεια του εδάφους ασθένειες των φυτών. Επίσης μέσω της υδροπονίας πολλαπλασιάζεται η παραγόμενη ποσότητα και παράλληλα αναβαθμίζεται και η ποιότητα με αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους παραγωγής και την αύξηση της κερδοφορίας. Επίσης μέσα στο πλαίσιο της πράσινης ανάπτυξης είναι μια πρακτική που θα μπορούσε να αποτελέσει οδηγό λύνοντας περιβαλλοντικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με την αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και την υπερκατανάλωση του νερού⁴⁷.

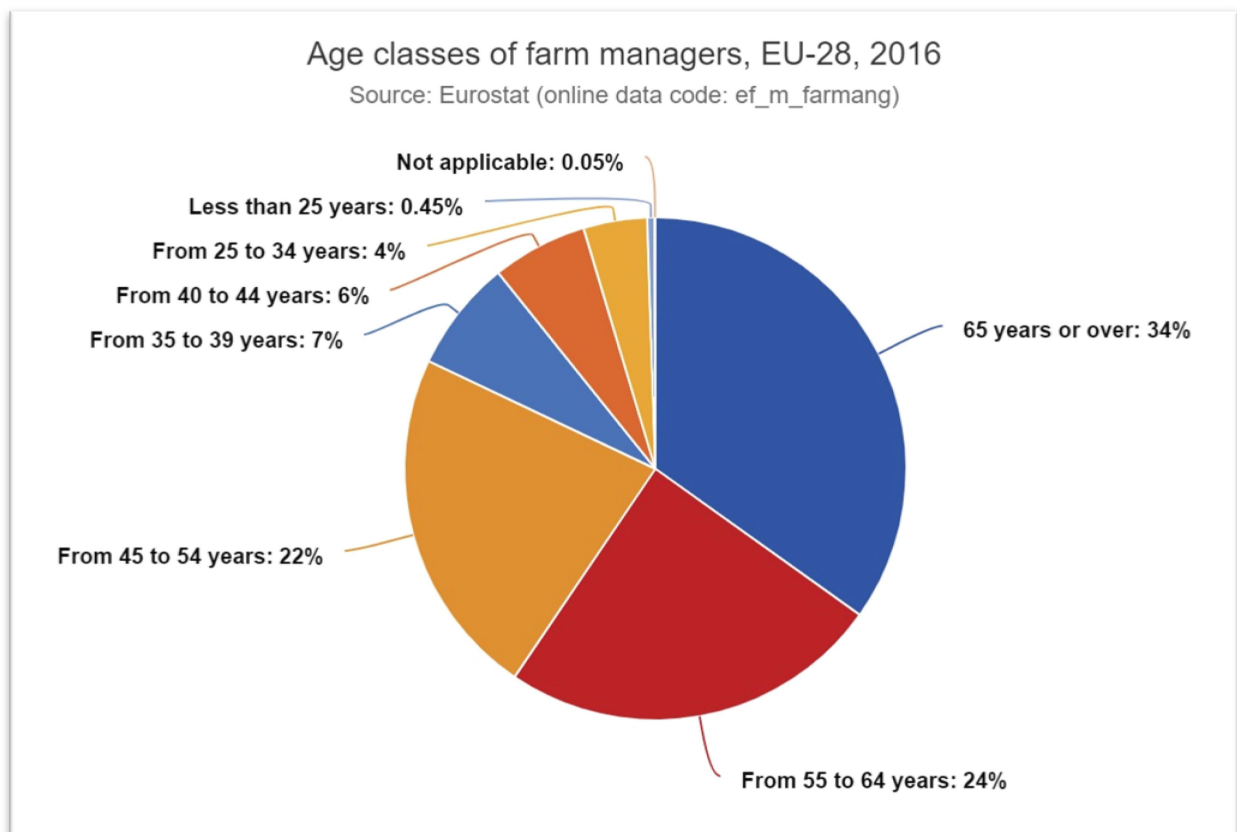
⁴⁵ <https://www.epixeiro.gr/article/2519>

⁴⁶ <https://www.Bounakis.gr/el/pws-8a-ay3hsoyme-to-agrotiko-eisodhma>

⁴⁷ <https://m.naftemporiki.gr/story/1414581>

3.6 Αντιμετώπιση της γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού

Μια από τις πιο σοβαρές προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η νέα αγροτική πολιτική είναι η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού. Παρά τα μέτρα που πάρθηκαν από την προηγούμενη ΚΑΠ των ετών 2014-2020 προκειμένου να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των νέων στην αγροτική παραγωγή και ενώ δόθηκαν σημαντικά κίνητρα δεν στάθηκαν ικανά να αυξήσουν σημαντικά το ποσοστό των νέων αγροτών. Αυτή τη στιγμή οι νέοι κάτω των 40 ετών διαχειρίζονται μόλις το 11% των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Διάγραμμα 4 Ποσοστά ανά ηλικία απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα πηγή Eurostat

Οι νέοι αγρότες όπως αναφέρθηκε και στις ενισχύσεις που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της ΚΑΠ παίρνουν πρόσθετη βοήθεια. Οι εθνικές αρχές θα πρέπει:

- Από τα κονδύλια που λαμβάνουν και αφορούν την εισοδηματική στήριξη ποσοστό έως 2% να το διαθέτουν για την ενίσχυση των γεωργών νεαρής ηλικίας,

- να αποφασίσουν τον αριθμό των εκτάριων που θα χρηματοδοτούνται ανά γεωργική εκμετάλλευση στο πλαίσιο της ενίσχυσης των γεωργών νεαρής ηλικίας με μέγιστο αριθμό τα 90 εκτάρια
- να επιλέξουν ποια από τις μεθόδους υπολογισμού θα χρησιμοποιήσουν για την ενίσχυση των γεωργών νεαρής ηλικίας (έως το 50% της εισοδηματικής στήριξης),
- να αποφασίσουν αν οι δικαιούχοι της ενίσχυσης αυτής θα πρέπει να διαθέτουν κατάλληλες δεξιότητες ή/και να πληρούν ορισμένες απαιτήσεις κατάρτισης,
- να χορηγήσουν την ενίσχυση για τους γεωργούς νεαρής ηλικίας για περίοδο πέντε ετών μετά την εγκατάσταση των επιλέξιμων νέων γεωργών,
- να παραχωρούν προτεραιότητα στους γεωργούς νεαρής ηλικίας, όταν πρόκειται να ληφθεί η βασική ενίσχυση από το εθνικό/περιφερειακό απόθεμα (Στις χώρες της ΕΕ που εφαρμόζουν το καθεστώς βασικής ενίσχυσης, αυτή η προτεραιότητα είναι σημαντική για τους νέους γεωργούς που δεν διαθέτουν δικαιώματα ενίσχυσης, που έχουν λιγότερα δικαιώματα ενίσχυσης απ' ό,τι εκτάρια γεωργικής γης ή που έχουν δικαιώματα ενίσχυσης χαμηλής αξίας.)

Επιπλέον μέσω των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης λαμβάνουν πρόσθετη στήριξη όπως επιχορηγήσεις, δάνεια, παρέχοντας κατά αυτό τον τρόπο ισχυρά κίνητρα στους νέους να επενδύσουν στην γεωργική παραγωγή.

Η πανδημία Covid-19 ανέδειξε εκ νέου της αγροτικές περιοχές ως τόπους ευημερίας ,ασφάλειας, οικολογικής διαβίωσης και νέων δυνατοτήτων για κοινωνική και οικονομική ανανέωση. Σε αυτό θα πρέπει να επενδύσει η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνοντας υποδομές και δίνοντας κίνητρα προκειμένου να προσελκύσει καινοτόμες επιχειρήσεις που θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας και θα κάνουν τις αγροτικές περιοχές ισχυρότερες και πιο ανθεκτικές μπορώντας κατά αυτό τον τρόπο να διατηρήσουν τους νέους⁴⁸.

3.7 Επαγγελματική Κατάρτιση Νέων

Μια από τις πιο σημαντικές συνθήκες προκειμένου η αγροτική παραγωγή να γίνει πιο ανταγωνιστική είναι η επαγγελματική κατάρτιση των αγροτών και ακόμα πιο πολύ των νέων , προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής.

⁴⁸https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/young-farmers_el

Υπάρχουν χώρες όπως η Ελλάδα που μόλις το 6% έχουν δεχτεί εκπαίδευση και κατάρτιση⁴⁹
Η χρήση καινοτόμων τεχνολογιών , η σωστή διαχείριση των πόρων η μείωση του κόστους παραγωγής, η προώθηση των προϊόντων και η προστασία του περιβάλλοντος προϋποθέτει άτομα επαρκώς καταρτισμένα και για αυτό τα κράτη μέλη πρέπει να ενισχύσουν μέσω των προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης αλλά και μέσω δράσεων, συμβούλων, πανεπιστημίων και άλλων ενεργειών την εκπαίδευση των αγροτών προκειμένου να δημιουργήσουν καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό.

3.8 Πρόγραμμα Leader

Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader που θεσμοθετήθηκε το 1991 αποτελεί ένα πρόγραμμα τοπικής δράσης που είχε ως στόχο όταν δημιουργήθηκε να δώσει καινοτόμες λύσεις στα προβλήματα των αγροτικών περιοχών μέσω της συνεργασίας δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Αυτό που διαφοροποίησε τα προγράμματα leader έναντι άλλων μονοδιάστατων πολιτικών που εφαρμόζονταν έως τότε ήταν ότι βασίστηκε στα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής υπαίθρου αξιοποιώντας την τοπική γνώση προκειμένου να δώσει λύσεις προσαρμοσμένες στα οικονομικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Η πορεία του Leader και η θεσμοθέτηση των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης είχε ως αποτέλεσμα να αποτελεί πλέον μια από τις αποτελεσματικότερες πρακτικές των ΠΑΑ που εφαρμόζονται. Μέσω του Leader χρηματοδοτήθηκαν πολλά έργα αγροτικής ανάπτυξης τόσο σε θέματα υποδομών όσο και επιχειρηματικών δράσεων δίνοντας πνοή στις αγροτικές περιοχές και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Κάτι ανάλογο προβλέπεται και στη νέα προγραμματική περίοδο 2023-2027 και δίνεται η ευκαιρία στις αγροτικές περιοχές να εκμεταλλευτούν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα μέσω επενδύσεων που θα συγχρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα σε τομείς όπως η μεταποίηση γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, η δημιουργία μικρών βιοτεχνιών και χειροτεχνιών, η ενεργειακή αναβάθμιση των επιχειρήσεων, η αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος ενώ θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση, στις συνέργειες μέσω διατοπικών και διακρατικών συνεργασιών αλλά και μέσω της δικτύωσης και της συνεργασίας των επιχειρήσεων και σε άλλα έργα τα οποία θα αναβαθμίσουν τις αγροτικές περιοχές δίνοντας ευκαιρίες επένδυσης και ανάπτυξής τους.

⁴⁹<https://www.in.gr/2021/09/10/economy/agro-in/mono-6-ton-agroton-stin-ellada-exei-dextei-ekpaideysi-kai-katartisi/>

3.9 Εξωστρέφεια Αγροτικής Παραγωγής

Μια από τις πιο σημαντικές συνθήκες για την ανάπτυξη του αγροτικού εισοδήματος που θα καταστήσει τον αγροτικό τομέα πιο ανταγωνιστικό είναι ο εξαγωγικός χαρακτήρας της αγροτικής παραγωγής. Μέσω των εξαγωγών οι παραγωγοί έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν καλύτερες τιμές στα προϊόντα τους και παράλληλα να συνεισφέρουν στο εμπορικό ισοζύγιο των χωρών τους. Λόγω της σημασίας που έχουν οι εξαγωγές στην οικονομία των χωρών τα κράτη μέλη αλλά και οι ίδιοι οι παραγωγοί θα πρέπει να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους ώστε να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις προκειμένου να επιτευχθεί η αύξηση της εξαγωγής των αγροτικών προϊόντων. Το regional branding που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα που αφορά τα προϊόντα προστατευμένης ονομασίας προέλευσης, τα προϊόντα γεωγραφικής ένδειξης έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην προβολή της αγροτικής παραγωγής αλλά θα πρέπει να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες από τα κράτη μέλη προκειμένου τα αγροτικά προϊόντα να διεισδύσουν ακόμα περισσότερο στις ξένες αγορές. Η ποιότητα και η πιστοποίηση όπως επίσης και η καθιέρωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού προτύπου για τα αγροτικά πρότυπα είναι απαραίτητες συνθήκες προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος. Επιπλέον τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης δίνουν τη δυνατότητα για συνέργειες και για δημιουργία όπως αναφέρθηκε μικρών βιοτεχνιών όπως επίσης και συνεταιρισμών προκειμένου να μειωθεί το κόστος της προβολής και της διαφήμισης των προϊόντων αλλά και για δημιουργία μονάδων τυποποίησης και επεξεργασίας των τροφίμων που θα δώσουν υπεραξία στα προϊόντα της αγροτικής παραγωγής.

3.10 Αειφόρος ανάπτυξη αγροτικής παραγωγής

Ο αγροτικός τομέας τις επόμενες δεκαετίες θα έρθει αντιμέτωπος με σημαντικές αλλαγές. Η νέα Καπ όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα θα υιοθετήσει μετρήσιμους δείκτες από τους οποίους θα κρίνονται τόσο τα κράτη μέλη όσο και οι παραγωγοί σύμφωνα με την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων αειφορίας και βάση των συγκεκριμένων δεικτών θα κατευθύνονται οι αγροτικές επιδοτήσεις προς τους παραγωγούς. Στην χώρα μας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ερευνητικού Προγράμματος Flind (Farm Level Indicators for New Topics in Policy evaluation) το Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογίας του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ χρησιμοποιώντας μια σειρά δεικτών οι οποίοι δημιουργήθηκαν για να μελετήσουν τους τρεις πυλώνες αειφορίας (περιβάλλον, κοινωνία, οικονομία) απέδειξαν σύμφωνα με την εργασία της κ.Τζουραμάνη ότι για τα Μεσογειακά Συστήματα Παραγωγής όπως είναι οι μόνιμες καλλιέργειες, οι ελαιοκομικές και οι προβοτροφικές εκμεταλλεύσεις η

χρήση αειφόρων συστημάτων παραγωγής οδήγησαν σε καλύτερα αποτελέσματα σε επίπεδο αειφορίας έναντι των συμβατικών συστημάτων παραγωγής κάτι το οποίο θα πρέπει να αποτελέσει οδηγό για τους παραγωγούς για την προσαρμογή των καλλιεργειών προκειμένου να πετύχουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα⁵⁰.

⁵⁰ EPI-GHS-18_v10.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΡΕΥΝΑ

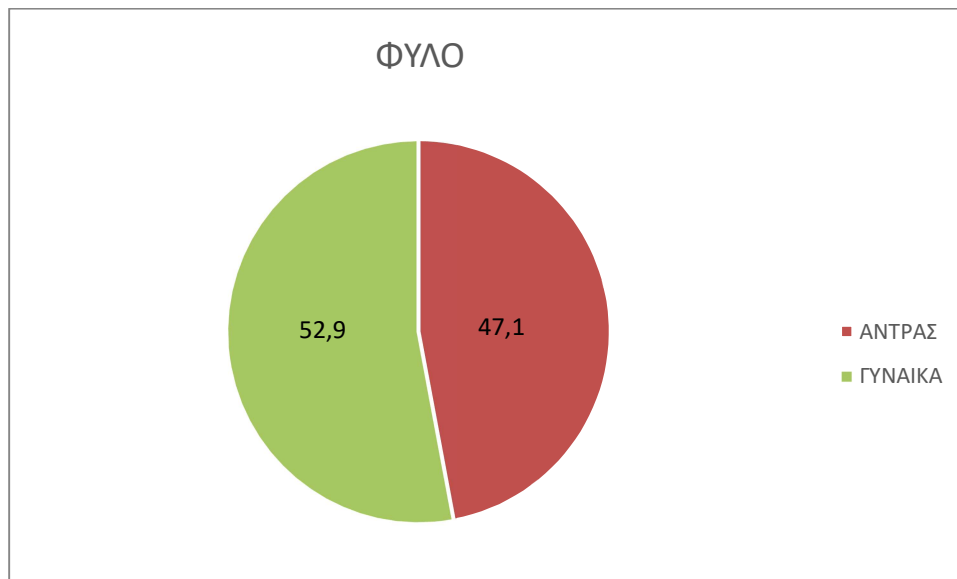
Το ερωτηματολόγιο για την παρούσα εργασία διαμοιράστηκε σε άτομα τα οποία είχαν άμεση σχέση με τον αγροτικό τομέα όπως αγρότες, εργαζόμενους στον αγροτικό τομέα, συνταξιούχους αγρότες. Οι πρώτες ερωτήσεις αφορούσαν δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων και ερωτήσεις που είχαν να κάνουν με το είδος της παραγωγής, των ετών που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα, το μέγεθος και το είδος της καλλιέργειας. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να πάρουμε πληροφορίες με το κατά πόσο οι άνθρωποι που ασχολούνται ενεργά στον τομέα πιστεύουν στη βιωσιμότητά του και πιο συγκεκριμένα αν η αγροτική παραγωγή μπορεί να αποφέρει ικανοποιητικά έσοδα, αν οι επιδοτήσεις που δίνονται από τον ΟΠΕΚΕΠΕ ως συνέπεια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής παρέχουν σημαντική βοήθεια στους παραγωγούς, αν η χρήση καινοτόμου τεχνολογίας και τα συστήματα ευφυούς γεωργίας όπως επίσης η στροφή προς τη βιολογική καλλιέργεια, δίνει τη δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης του γεωργικού εισοδήματος και επιπλέον αν οι επίσημοι φορείς παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση, αν οι γεωπόνοι έχουν την κατάλληλη εξειδίκευση ώστε να βοηθήσουν τους παραγωγούς σε θέματα που έχουν να κάνουν με την αγροτική παραγωγή και τέλος αν υπάρχει ενδιαφέρον από τους νέους να ασχοληθούν με την αγροτική παραγωγή. Οι τιμές της κεντρικής μας μεταβλητής η οποία αντιπροσώπευε το κεντρικό ερευνητικό μας ερώτημα που ήταν η βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής προέκυψαν ως οι μέσοι όροι των απαντήσεων που δόθηκαν στις ερωτήσεις που ήταν στην κλίμακα likert. Τα αποτελέσματα παρατίθενται παρακάτω:

4.1 Φύλο Ερωτηθέντων

Συνολικά απαντήθηκαν 102 ερωτηματολόγια εκ των οποίων το 52,9% το απάντησαν γυναίκες και το 47,1% άντρες.

ΦΥΛΟ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΤΡΑΣ	48	47,1	47,1	47,1
	ΓΥΝΑΙΚΑ	54	52,9	52,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 1 φύλο ερωτηθέντων

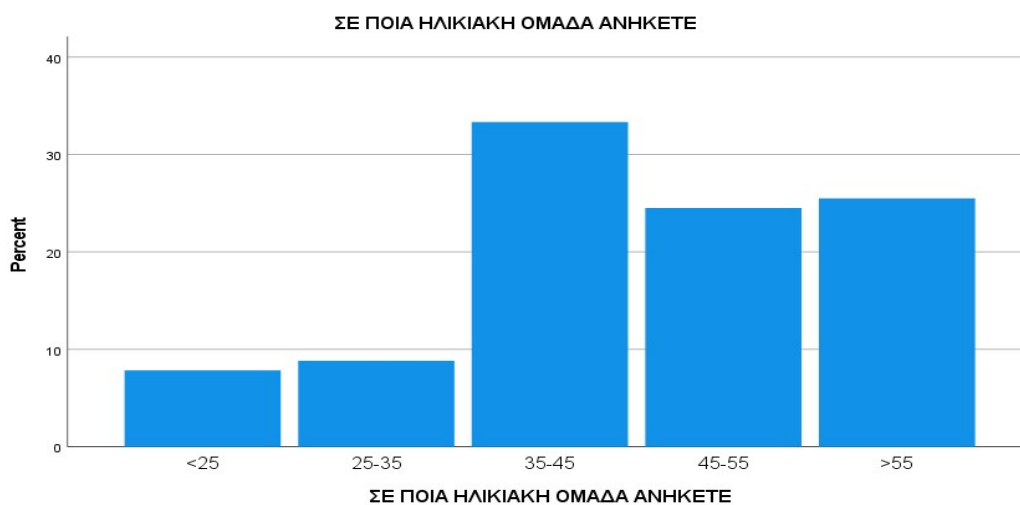
Διάγραμμα 5 Φύλο ερωτηθέντων

4.2 Ηλικία Ερωτηθέντων

Μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων προήλθε από άτομα που άνηκαν στο ηλικιακό εύρος 35-45 με ποσοστό 33,3% και ακολούθησαν τα άτομα ηλικίας άνω των 55 ετών με ποσοστό 25,5% τα άτομα με ηλικία από 45-55 ετών με ποσοστό 24,5% τα άτομα ηλικίας από 25-35 ετών με ποσοστό 8,8% και τέλος τα άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών με ποσοστό 7,8%

ΣΕ ΠΟΙΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΑΝΗΚΕΤΕ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<25	8	7,8	7,8	7,8
	25-35	9	8,8	8,8	16,7
	35-45	34	33,3	33,3	50,0
	45-55	25	24,5	24,5	74,5
	>55	26	25,5	25,5	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 2 ηλικία ερωτηθέντων

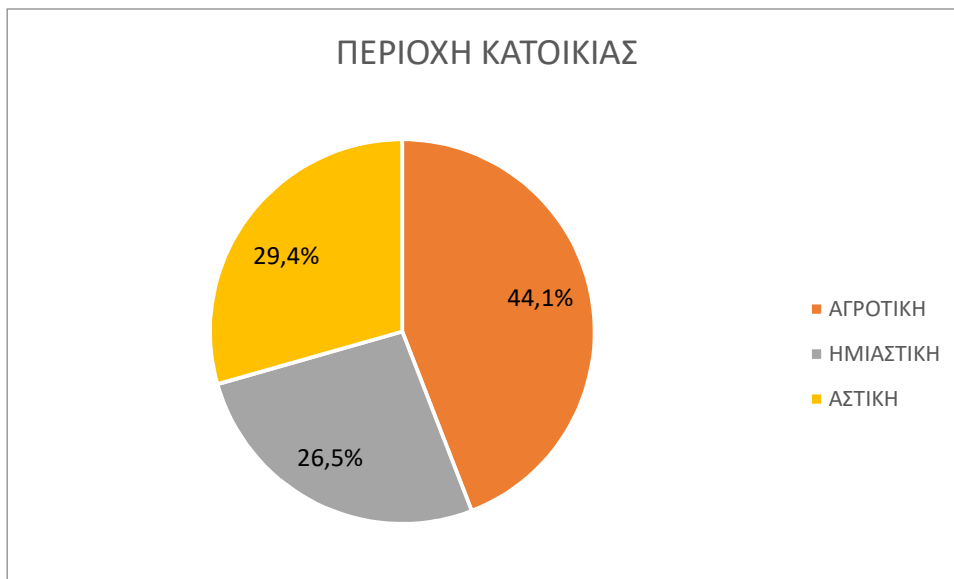
Διάγραμμα 6 ηλικία ερωτηθέντων

4.3 Περιοχή κατοικίας ερωτηθέντων

Από το δείγμα μας σε ποσοστό 44,1% είναι κάτοικοι αγροτικών περιοχών, το 26,5 είναι κάτοικοι ημιαστικών περιοχών και 29,4% είναι κάτοικοι αστικών περιοχών.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΓΡΟΤΙΚΗ	45	44,1	44,1	44,1
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ	27	26,5	26,5	70,6
	ΑΣΤΙΚΗ	30	29,4	29,4	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 3 περιοχή κατοικίας ερωτηθέντων

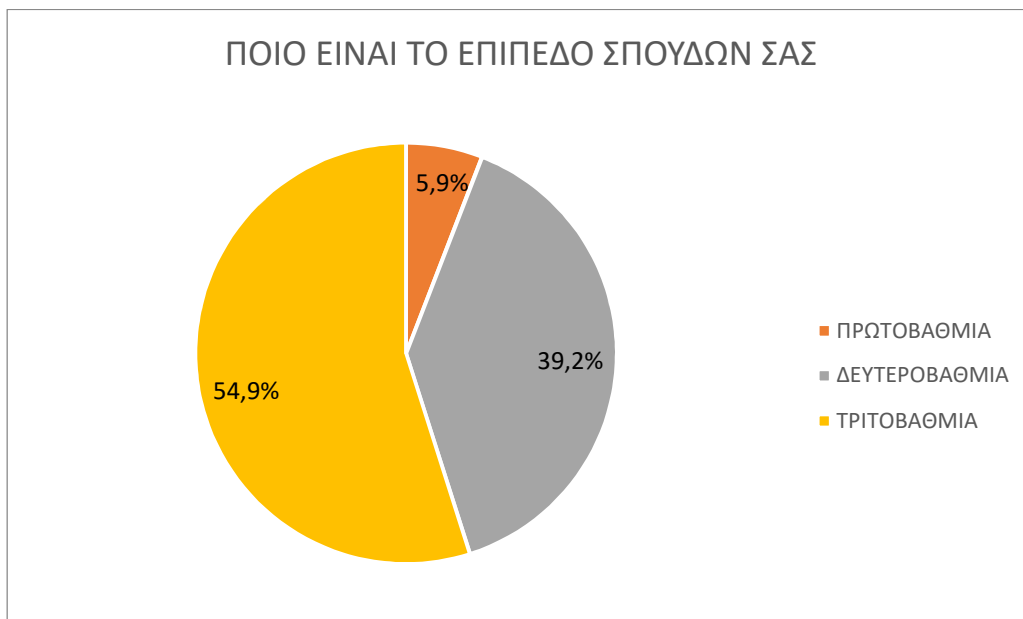
Διάγραμμα 7 περιοχή κατοικίας ερωτηθέντων

4.4 Μορφωτικό Επίπεδο

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων οι περισσότεροι ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ποσοστό 54,9% και ακολούθησαν με 39,2% οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας και με 5,9% οι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΑΣ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	6	5,9	5,9	5,9
	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	40	39,2	39,2	45,1
	ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	56	54,9	54,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 4 επίπεδο σπουδών ερωτηθέντων

Διάγραμμα 8 επίπεδο σπουδών ερωτηθέντων

4.5 Σχέση με Αγροτική Παραγωγή

Από τους ερωτηθέντες σχετικά με τη σχέση τους με την αγροτική παραγωγή το μεγαλύτερο ποσοστό με 64,7% ήταν αγρότες ειδικού καθεστώτος ακολούθησαν οι αγρότες κανονικού καθεστώτος με ποσοστό 23% και οι γεωργικοί εργάτες και συνταξιούχοι αγρότες με ποσοστό 5,9%.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ						
			Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΓΡΟΤΗΣ ΚΑΝΟΝΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ		24	23,5	23,5	23,5
	ΑΓΡΟΤΗΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ		66	64,7	64,7	88,2
	ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΕΡΓΑΤΗΣ		6	5,9	5,9	94,1
	ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ ΑΓΡΟΤΗΣ		6	5,9	5,9	100,0
	Total		102	100,0	100,0	

Πίνακας 5 σχέση με αγροτική παραγωγή ερωτηθέντων

Διάγραμμα 9 σχέση με αγροτική παραγωγή ερωτηθέντων

4.6 Χρόνια απασχόλησης με αγροτική παραγωγή

Όσον αφορά τα χρόνια απασχόλησης με την γεωργική παραγωγή το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος με 35,3% ήταν πάνω από δέκα χρόνια και ακολούθησαν με 30,4% αυτοί που ασχολούνται από 6-10 χρόνια με 25,5% αυτοί που ασχολούνται από 1-5 χρόνια και με 8,8% αυτοί που ασχολούνται μικρότερο του έτους.

ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<1	9	8,8	8,8	8,8
	1-5	26	25,5	25,5	34,3
	6-10	31	30,4	30,4	64,7
	>10	36	35,3	35,3	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 6 χρόνια απασχόλησης με αγροτική παραγωγή

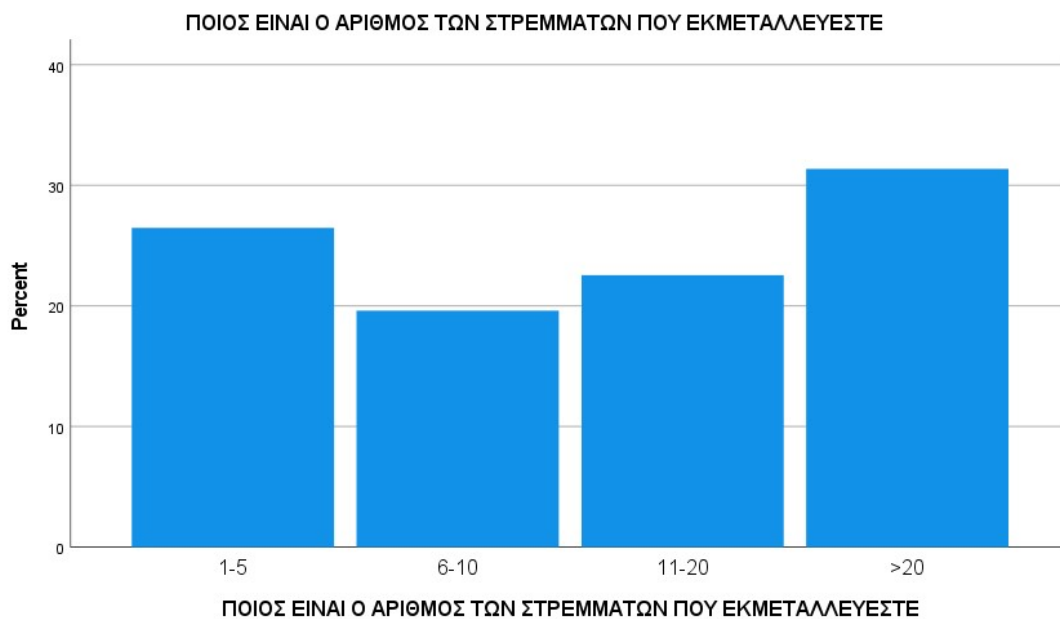
Διάγραμμα 10 χρόνια απασχόλησης με αγροτική παραγωγή

4.7 Αριθμός στρεμμάτων εκμετάλλευσης

Στο δείγμα μας το μεγαλύτερο ποσοστό με 31,4% εκμεταλλεύεται πάνω από είκοσι στρέμματα και ακολουθούν με ποσοστό 26,5% αυτοί που εκμεταλλεύονται από 1-5 στρέμματα με 22,5% αυτοί που εκμεταλλεύονται από 11-20 στρέμματα και με ποσοστό 19,6% αυτοί με 6-10 στρέμματα.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΡΕΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΕΣΤΕ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-5	27	26,5	26,5	26,5
	6-10	20	19,6	19,6	46,1
	11-20	23	22,5	22,5	68,6
	>20	32	31,4	31,4	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 7 αριθμός στρεμμάτων εκμετάλλευσης

Διάγραμμα 11 αριθμός στρεμμάτων εκμετάλλευσης

4.8 Κάτοχος Θερμοκηπίου

Από τους ερωτηθέντες μόλις το 4,9% καλλιεργούν σε θερμοκήπιο.

ΕΙΣΤΕ ΚΑΤΟΧΟΣ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	97	95,1	95,1	95,1
	NAI	5	4,9	4,9	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 8 κάτοχοι θερμοκηπίου ερωτηθέντων

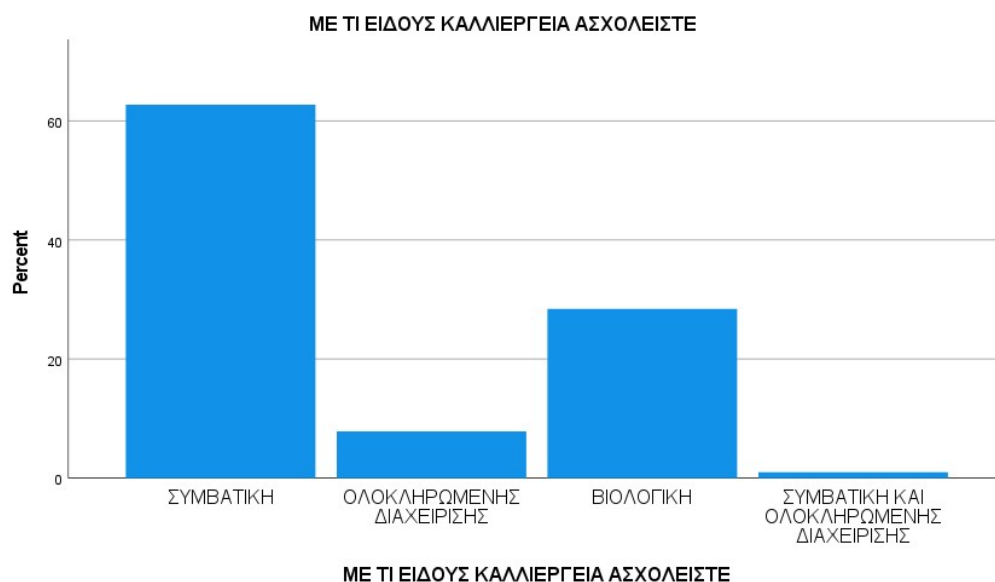
Διάγραμμα 12 κάτοχοι θερμοκηπίου ερωτηθέντων

4.9 Είδος Καλλιέργειας

Από το δείγμα μας το 62,7% ασχολείται με τη συμβατική καλλιέργεια το 28,4 με τη βιολογική, το 7,8 με καλλιέργεια ολοκληρωμένη διαχείρισης και το 1% καλλιεργεί συνδυαστικά και με συμβατική και με ολοκληρωμένη διαχείριση.

ΜΕ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ	64	62,7	62,7	62,7
	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	8	7,8	7,8	70,6
	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ	29	28,4	28,4	99,0
	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	1	1,0	1,0	100,0
	Total	102	100,0	100,0	

Πίνακας 9 είδος καλλιέργειας ερωτηθέντων

Διάγραμμα 13 είδος καλλιέργειας ερωτηθέντων

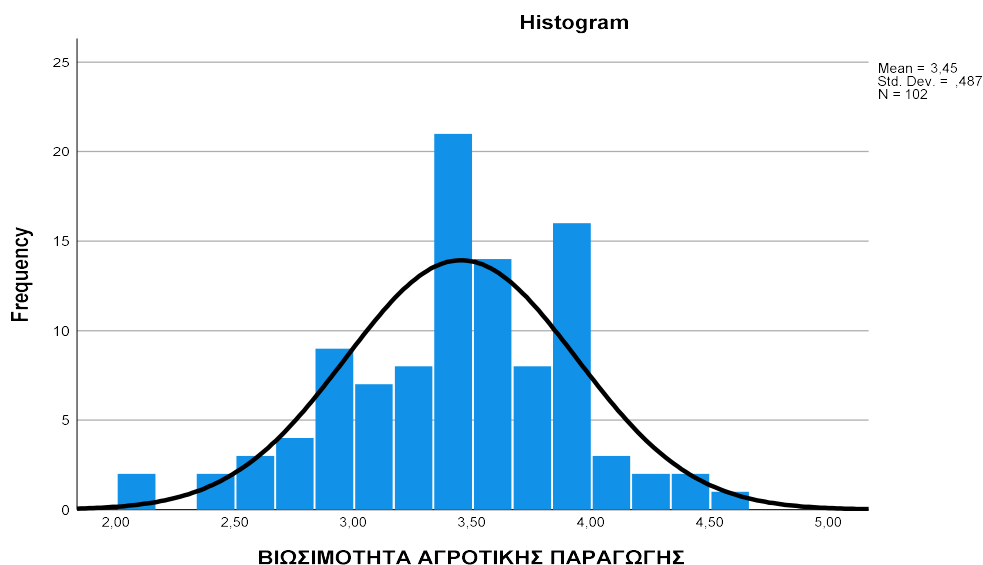
4.10 Περιγραφικά στατιστικά

4.10.1 Περιγραφικά στατιστικά κεντρικής μεταβλητής

Στη συνέχεια κάποια βασικά περιγραφικά χαρακτηριστικά της κεντρικής μας μεταβλητής που είναι η βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής.

Statistics		
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ		
N	Valid	102
	Missing	0
Mean		3,4503
Median		3,4400
Mode		3,38
Std. Deviation		,48679
Variance		,237
Skewness		-,377
Std. Error of Skewness		,239
Kurtosis		,297
Std. Error of Kurtosis		,474
Minimum		2,00
Maximum		4,63
Percentiles	25	3,1300
	50	3,4400
	75	3,7500

Πίνακας 10 περιγραφικά στατιστικά κεντρικής μεταβλητής

Διάγραμμα 14 βιωσιμότητα αγροτικής παραγωγής

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι ο μέσος είναι στο 3,45 μεγαλύτερος του τρία που για το δείγμα μας είναι η ουδέτερη στάση οπότε τείνει να συμφωνήσει με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής. Η επικρατούσα τιμή του δείγματος είναι το 3,38. Ο μέσος επίσης είναι ελάχιστα μεγαλύτερος από τη διάμεσο άρα το δείγμα μας εμφανίζει μικρή θετική ασυμμετρία. Ο συντελεστής κύρτωσης είναι 0,297 άρα μικρότερος του τρία άρα η κατανομή μας χαρακτηρίζεται ως πλατύκυρτη. Επίσης η τυπική απόκλιση είναι στο 0,48 οπότε οι τιμές μας δεν αποκλίνουν σημαντικά από τον μέσο. Τέλος η ελάχιστη τιμή της κεντρικής μας μεταβλητής είναι το 2 που για τις ερωτήσεις στην κλίμακα Likert ήταν το διαφωνώ και μέγιστη τιμή το 4,63.

4.10.2 Περιγραφικά χαρακτηριστικά ερωτήσεων στην κλίμακα Likert

Σε όλες τις ερωτήσεις που διαμόρφωσαν την κεντρική μας μεταβλητή και βρίσκονται στην κλίμακα Likert δόθηκαν ακραίες τιμές πλην αυτής που αφορούσε το αν υπάρχει ενδιαφέρον από τους νέους να ασχοληθούν με την αγροτική παραγωγή. Στις ερωτήσεις αν η βιολογική καλλιέργεια μπορεί να αυξήσει τα κέρδη της αγροτικής παραγωγής, αν η χρήση καινοτόμου τεχνολογίας και τα συστήματα ευφυούς γεωργίας αυξάνουν την κερδοφορία όπως επίσης και αν η ανάπτυξη αγροτικών συνεταιρισμών βοηθά στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος οι συμμετέχοντες τείνουν προς το 4 που για το ερωτηματολόγιο ήταν το συμφωνώ. Στις όλες τις υπόλοιπες ερωτήσεις οι απαντήσεις κινήθηκαν κοντά στο μέσο το 3 που για το ερωτηματολόγιο μας είναι η ουδέτερη στάση.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΦΕΡΕΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΚΕΡΔΗ ΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ	102	1	5	3,39	,935
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΠΕΚΕΠΕ ΠΑΡΕΧΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ	102	1	5	3,42	,861
ΟΙ ΓΕΩΠΟΝΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΑΣ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ	102	1	5	3,40	,988
ΥΠΑΡΧΕΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	102	1	5	2,81	1,060
Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΥΞΗΣΕΙ ΤΑ ΚΕΡΔΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	102	1	5	3,80	,771
Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΥΦΥΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ	102	1	5	3,99	,667
Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΒΟΗΘΑ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	102	1	5	3,76	,835
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΟΥΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	102	1	4	2,99	,906
Valid N (listwise)	102				

Πίνακας 11 περιγραφικά στατιστικά ερωτήσεων στην κλίμακα Likert

4.11 Ερευνητικά ερωτήματα

4.11.1 1^ο Ερευνητικό ερώτημα

Με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα θέλουμε να δούμε αν οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής διαφέρει από την ουδέτερη στάση που για την έρευνά μας είναι το 3. Προκειμένου να απαντήσουμε στο ερευνητικό μας ερώτημα πραγματοποιήσαμε έλεγχο υποθέσεων One sample t-test για επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

Μηδενική υπόθεση **H₀=3**: Οι ερωτηθέντες έχουν ουδέτερη στάση σχετικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής

Εναλλακτική υπόθεση **H₁≠3**: Οι ερωτηθέντες δεν έχουν ουδέτερη στάση.

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	102	3,4503	,48679	,04820

Πίνακας 12 One-Sample Statistics

One-Sample Test							
	Test Value = 3						
	T	df	Significance		Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
			One-Sided p	Two-Sided p		Lower	Upper
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	9,342	101	<,001	<,001	,45029	,3547	,5459

Πίνακας 13 One-Sample Test

Από τα αποτελέσματα του ελέγχου προκύπτει η $p<0,05$ που είναι το επίπεδο σημαντικότητάς μας οπότε απορρίπτουμε την μηδενική μας υπόθεση ότι οι ερωτηθέντες τείνουν να έχουν ουδέτερη στάση αναφορικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής.

4.11.2 2^ο ερευνητικό ερώτημα

Με το δεύτερο ερευνητικό μας ερώτημα θέλαμε να δείξουμε αν η άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής διαφέρει ανάλογα το φύλο τους. Προκειμένου να εξετάσουμε το ερώτημα αυτό προχωρήσαμε σε έλεγχο Independent Samples T-Test

Ho: Δεν υπάρχει διαφοροποίηση των απόψεων των αντρών έναντι των γυναικών

H1: Υπάρχει διαφοροποίηση των απόψεων μεταξύ αντρών και γυναικών

Group Statistics					
	ΦΥΛΟ	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΑΝΤΡΑΣ	48	3,3546	,51121	,07379
	ΓΥΝΑΙΚΑ	54	3,5354	,45185	,06149

Πίνακας 14 Group Statistics

Independent Samples Test											
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
		F	Sig.	t	df	Significance		Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
						One-Sided p	Two-Sided p			Lower	Upper
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ	Equal variances assumed	,176	,676	-1,896	100	,030	,061	-,18079	,09535	-,36996	,00838
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	Equal variances not assumed			-1,882	94,521	,031	,063	-,18079	,09605	-,37148	,00991

Πίνακας 15 Independent Samples Test

Αρχικά έγινε έλεγχος των διακυμάνσεων με βάση το κριτήριο Levene. Το sig του ελέγχου Levene είναι $0,676 > 0,05$ οπότε υπάρχει ισότητα διακυμάνσεων και προχωρήσαμε σε έλεγχο της ισότητας των μέσων. Το two sided p είναι $0,061 > 0,05$ οπότε για επίπεδο σημαντικότητας 5% κάνουμε δεκτή την μηδενική μας υπόθεση ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των απόψεων των αντρών με αυτές των γυναικών όσον αφορά τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγή.

4.11.3 3^ο Ερευνητικό ερώτημα

Στο τρίτο μας ερευνητικό ερώτημα θέλαμε να εξετάσουμε αν το φύλο και το είδος της καλλιέργειας που ασχολούνται οι ερωτηθέντες είναι ανεξάρτητες μεταβλητές. Προκειμένου να απαντηθεί το ερώτημα επειδή πρόκειται για δυο κατηγορικές μεταβλητές προχωρήσαμε σε έλεγχο χ^2 . Οι υποθέσεις του ελέγχου είναι:

Ho: Το φύλο και το είδος της καλλιέργειας είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους

H1: Το φύλο και το είδος της καλλιέργειας δεν είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους

Case Processing Summary						
	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
ΦΥΛΟ * ΜΕ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ	102	100,0%	0	0,0%	102	100,0%

Πίνακας 16 Case Processing Summary

ΦΥΛΟ * ΜΕ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ Crosstabulation						
Count						
		ΜΕ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ				Total
		ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ	ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	
ΦΥΛΟ	ΑΝΤΡΑΣ	32	4	12	0	48
	ΓΥΝΑΙΚΑ	32	4	17	1	54
Total		64	8	29	1	102

Πίνακας 17 Crosstabulation

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,514 ^a	3	,679
Likelihood Ratio	1,900	3	,594
Linear-by-Linear Association	,920	1	,337
N of Valid Cases	102		

a. 4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,47.

Πίνακας 18 Chi-Square tests

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ελέγχου για επίπεδο σημαντικότητας 5% το sig(2- sided) είναι $0,679 > 0,05$ οπότε κάνουμε δεκτή τη μηδενική μας υπόθεση ότι το φύλο και το είδος καλλιέργειας είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους

4.11.4 4^ο Ερευνητικό Ερώτημα

Στο τέταρτο ερευνητικό μας ερώτημα θέλαμε να εξετάσουμε αν οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής επηρεάζονται από τον τόπο κατοικίας τους. Έχοντας μια ποσοτική μεταβλητή και μια κατηγορική με περισσότερες από δυο τιμές πραγματοποιήθηκε έλεγχος One Way Anova. Για επίπεδο σημαντικότητας 5% οι υποθέσεις μας είναι

Ho: Οι απόψεις για τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας των ερωτηθέντων

H1: Οι απόψεις για τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας των ερωτηθέντων

Descriptives								
Βιωσιμότητα Αγροτικής Παραγωγής								
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	45	3,4447	,51320	,07650	3,2905	3,5988	2,00	4,38
ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ	27	3,3456	,46570	,08962	3,1613	3,5298	2,50	4,00
ΑΣΤΙΚΗ	30	3,5530	,45835	,08368	3,3818	3,7242	2,75	4,63
Total	102	3,4503	,48679	,04820	3,3547	3,5459	2,00	4,63

Πίνακας 19 περιγραφικά στατιστικά βιωσιμότητας αγροτικής παραγωγής και τόπου κατοικίας

Tests of Homogeneity of Variances					
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	Based on Mean	,068	2	99	,934
	Based on Median	,066	2	99	,936
	Based on Median and with adjusted df	,066	2	96,122	,936
	Based on trimmed mean	,063	2	99	,939

Πίνακας 20 Tests of Homogeneity of Variances

ANOVA					
Βιώσιμη Αγροτική Παραγωγή					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,614	2	,307	1,303	,276
Within Groups	23,320	99	,236		
Total	23,934	101			

Πίνακας 21 ANOVA

Αρχικά πραγματοποιήθηκε έλεγχος ισότητας των διακυμάνσεων.. Το sig του ελέγχου είναι $0,934 > 0,05$ οπότε προκύπτει ισότητα των διακυμάνσεων και προχωρούμε στον έλεγχό μας. Στον έλεγχο Anova το sig είναι $0,276 > 0,05$ οπότε κάνουμε δεκτή την μηδενική μας υπόθεση ότι οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας τους

Επίσης θέλουμε να ελέγξουμε αν η απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής εξαρτώνται από τα χρόνια που ασχολούνται στον αγροτικό τομέα.

Πραγματοποιώντας πάλι έλεγχο Anova οι υποθέσεις μας είναι οι εξής:

Ho: Οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής δεν εξαρτώνται από τα χρόνια απασχόλησής τους στον αγροτικό τομέα

H1: Οι απόψεις των ερωτηθέντων εξαρτώνται από τα χρόνια απασχόλησης τους στον αγροτικό τομέα.

Descriptives								
Βιωσιμότητα Αγροτικής Παραγωγής								
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
<1	9	3,3089	,49342	,16447	2,9296	3,6882	2,63	3,88
1-5	26	3,4742	,52405	,10277	3,2626	3,6859	2,00	4,25
6-10	31	3,5348	,52115	,09360	3,3437	3,7260	2,63	4,63
>10	36	3,3956	,42923	,07154	3,2503	3,5408	2,13	4,38
Total	102	3,4503	,48679	,04820	3,3547	3,5459	2,00	4,63

Πίνακας 22 περιγραφικά στατιστικά βιωσιμότητας αγροτικής παραγωγής και χρόνια απασχόλησης

Tests of Homogeneity of Variances					
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	Based on Mean	1,383	3	98	,252
	Based on Median	1,220	3	98	,307
	Based on Median and with adjusted df	1,220	3	94,691	,307
	Based on trimmed mean	1,352	3	98	,262

Πίνακας 23 Tests of Homogeneity of Variances

ANOVA					
Βιωσιμότητα Αγροτικής Παραγωγής					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,524	3	,175	,732	,536
Within Groups	23,410	98	,239		
Total	23,934	101			

Πίνακας 24 Anova

Το sig του ελέγχου για την ισότητα των διακυμάνσεων είναι $0,252 > 0,05$ οπότε προκύπτει η ισότητα και μπορούμε να προχωρήσουμε στον έλεγχό μας. Το sig στον έλεγχο Anova είναι $0,536 > 0,05$ οπότε κάνουμε δεκτή την μηδενική μας υπόθεση ότι οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής δεν εξαρτώνται από τα χρόνια απασχόλησής τους στον αγροτικό τομέα. Τέλος θέλαμε να δείξουμε αν οι απόψεις των ερωτηθέντων εξαρτώνται από το επίπεδο σπουδών τους. Οι υποθέσεις μας ήταν:

H₀: Οι απόψεις των ερωτηθέντων δεν εξαρτώνται από το επίπεδο σπουδών τους

H₁: Οι απόψεις των ερωτηθέντων εξαρτώνται από το επίπεδο σπουδών τους

Descriptives								
Βιωσιμότητα Αγροτικής Παραγωγής								
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	6	3,5667	,40008	,16333	3,1468	3,9865	2,88	4,00
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	40	3,3215	,51658	,08168	3,1563	3,4867	2,00	4,00
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	56	3,5298	,45979	,06144	3,4067	3,6530	2,63	4,63
Total	102	3,4503	,48679	,04820	3,3547	3,5459	2,00	4,63

Πίνακας 25 περιγραφικά στατιστικά βιωσιμότητας αγροτικής παραγωγής και επιπέδου σπουδών

Tests of Homogeneity of Variances					
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	Based on Mean	,474	2	99	,624
	Based on Median	,473	2	99	,625
	Based on Median and with adjusted df	,473	2	96,130	,625
	Based on trimmed mean	,431	2	99	,651

Πίνακας 26 Tests of Homogeneity of Variances

ANOVA					
Βιωσιμότητα Αγροτικής Παραγωγής					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,099	2	,549	2,382	,098
Within Groups	22,835	99	,231		
Total	23,934	101			

Πίνακας 27 Anova

Το sig του ελέγχου για την ισότητα των διακυμάνσεων είναι $0,624 > 0,05$ οπότε προκύπτει η ισότητα και μπορούμε να προχωρήσουμε στον έλεγχό μας. Το sig στον έλεγχο Anova είναι $0,098 > 0,05$ οπότε κάνουμε δεκτή την μηδενική μας υπόθεση ότι οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής δεν εξαρτώνται από το επίπεδο σπουδών τους.

4.12 Συμπεράσματα ερωτηματολογίου

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι η γεωργική παραγωγή μπορεί κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες όπως είναι η χρήση καινοτόμου τεχνολογίας, η στροφή προς πιο φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές όπως είναι η βιολογική καλλιέργεια, αλλά και η σύμπραξη μεταξύ ομάδων όπως είναι οι συνεταιρισμοί να καταστεί βιώσιμη. Οι απόψεις αυτές δεν επηρεάζονται από το φύλο, ούτε από το επίπεδο σπουδών, ούτε από το τόπο διαμονής τους ούτε από το μέγεθος της καλλιέργειάς των ερωτηθέντων. Όπως φαίνεται και από τα περιγραφικά χαρακτηριστικά των ερωτήσεων που βρίσκονται στην κλίμακα Likert επιθυμούν να έχουν μεγαλύτερη υποστήριξη από τους δημόσιους φορείς και ειδικότερα σε θέματα που έχουν να κάνουν με νέες μεθόδους καλλιέργειας. Επίσης δείχνουν να διατηρούν ουδέτερη στάση όσον αφορά το ενδιαφέρον των νέων για την αγροτική παραγωγή κάτι στο οποίο θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη βάση η Ε.Ε δίνοντας επιπλέον κίνητρα στους νέους να ασχοληθούν με την αγροτική παραγωγή

προκειμένου να επιτευχθεί η επισιτιστική ασφάλεια σε συνδυασμό με μέτρα που θα πρέπει να παρθούν για την αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού.

5 . Επίλογος

Κλείνοντας την εργασία συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι το μέλλον της ανθρωπότητας θα κριθεί σε μεγάλο βαθμό από την αγροτική παραγωγή, Η κλιματική αλλαγή αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους λόγους προκειμένου και τα κράτη μέλη αλλά και οι παραγωγοί να προετοιμαστούν κατάλληλα προκειμένου να αντιμετωπίσουν τυχόν δυσχέρειες που θα εμφανιστούν στο μέλλον. Η στροφή σε φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές, με λιγότερη χρήση φυτοφαρμάκων, η μείωση της χρήσης του νερού, η αναζήτηση καλλιεργειών οι οποίες θα είναι ανθεκτικές και θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στην αλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών θα πρέπει να αποτελέσουν οδηγό για τις αποφάσεις όλων των εμπλεκόμενων προκειμένου να εξασφαλιστεί η επισιτιστική ασφάλεια. Επιπλέον η χρήση καινοτόμου τεχνολογίας θα μπορέσει και να αντιμετωπίσει τυχόν προβλήματα στην παραγωγή αλλά και να αυξήσει την κερδοφορία και τα εισοδήματα των παραγωγών. Η χρήση όμως νέων τεχνικών και η ψηφιοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας προϋποθέτει εκπαίδευση και ιδιαίτερα των νέων οι οποίοι θα αποτελέσουν και τη βάση για την εξέλιξη της γεωργίας. Επίσης θα πρέπει και τα κράτη μέλη να συντονίσουν τις προσπάθειες για διάδοση της τεχνολογίας μέσω εξειδικευμένων συμβούλων που θα μπορούν να απευθύνονται οι παραγωγοί, μέσω σεμιναρίων μέσω των πανεπιστημίων και των γεωργικών σχολών προκειμένου να μπορεί να γίνει διάχυση της γνώσης. Η νέα ΚΑΠ δείχνει την κατεύθυνση που θα πρέπει να ακολουθηθεί και αυτή δεν είναι άλλη από μια βιώσιμη γεωργία με πράσινες πρακτικές που θα αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων . Η πανδημία του covid-19 πέρα από τις αρνητικές συνέπειες που είχε και συνεχίζει να έχει μας έκανε να συνειδητοποιήσουμε ότι το πιο σημαντικό πράγμα που θα πρέπει να προασπίσουμε είναι το περιβάλλον. Επίσης ανέδειξε την περιφέρεια και τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα η οποία μπορεί να εξελιχθεί σε ένα νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης πιο αποκεντρωμένο με βασική προϋπόθεση όμως να δημιουργηθούν οι απαραίτητες υποδομές και οι υπηρεσίες προκειμένου να το στηρίξουν. Η αποκέντρωση θα δημιουργήσει νέα κίνητρα στους νέους προκειμένου να παραμείνουν στην ύπαιθρο κάτι το οποίο θα αποτελέσει σημαντική παρακαταθήκη για το μέλλον και της αγροτικής παραγωγής. Τέλος για την μετάβαση σε μια βιώσιμη αγροτική παραγωγή θα απαιτηθούν σημαντικά κεφάλαια θα πρέπει οι παραγωγοί να στηριχθούν οικονομικά ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στα αυξημένα αρχικά κόστη παραγωγής και στη συνέχεια με τη σειρά τους να προσφέρουν τα πολύτιμα αγαθά τους.

Ξένη βιβλιογραφία

J. Birchall & L. Ketilson(2009) “Resilience of the Co-operative Business Model in Times of Crisis”

Harvard Business Review, Ιαν-Φεβ 2011(Βιωσιμότητα σελ. 14)

H. Hesse & M. Chihak (2007) “Co-operative Banks and Financial Stability”

Iliopoulos, 2013· Valentinov and Iliopoulos, 2013

M. Porter & M. Kramer (2011) “Creating Shared Value”

Διαδικτυακές πηγές

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/108/first-pillar-of-the-cap-i-common-organisation-of-the-markets-cmo-in-agricultural>

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/additional-optional-schemes/redistributive-paym>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/110/second-pillar-of-the-cap-rural-development-policy>

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/committees-and-advisory-councils/agricultural-committees_el

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/market-transparency_el

<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/el/be-heard/eurobarometer>

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/civil_society_organisation.html?locale=el

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/income-support-explaine>

ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_el#eagf

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_el

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/from-farm-to-fork/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/biodiversity/>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_21_1275

<https://fastplatform.eu/>

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 285 σελ 10

<https://www.ifa.ie/smart-farming-seminar-oct-2021/>

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 286 σελ 14

<https://innovationorigins.com/en/tag/welaser/>, Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 286 σελ 15

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 289 σελ 12

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 286 σελ 18

<https://www.gaiasense.gr/gaiasense-1i-synantisi-agrobofood-east-mediterranean-regional-cluster>, <https://agrobofood.eu/project/>

<https://www.eitfood.eu/projects/integrating-precision-farming-in-computer-game#:~:text=The%20Integrating%20Precision%20Farming%20into,to%20spatial>

<https://finistere.com/wp-content/uploads/2021/04/Finistere-Ventures-2020-AgriFood-Tech-Investment-Review.pdf>

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 12

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 12

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 13

<https://www.farm2050.com/>

<https://thriveagrifood.com/europe-challenge/>,

Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 290 σελ 14, Υπαιθρος Χώρα αρ φύλλου 289 σελ 11

<https://www.espa.gr/el/Pages/Proclamationsfs.aspx?item=4315>

<https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx>

<https://www.eitfood.eu/projects/integrating-precision-farming-in-computer-game#:~:text=The%20Integrating%20Precision%20Farming%20into,to%20spatial>

¹<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

<https://www.ica.coop/sites/default/files/publication-files/ica-blueprint-final-january-13-greek-792181153.pdf>

Διαθεσις 5.2019

<https://www.hellenicfarming.gr/sumvolaiaki-georgia/>

<https://www.greenpeace.org/greece/issues/klima/4411/ola-gia-tis-energeiakas-koinotites/>

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/producer-and-interbran>

http://www.nomoskopio.gr/n_2732_99_1.php?toc=0&printWindow&

<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/producer-and-interbran>

<https://www.epixeiro.gr/article/2519>

<https://www.bounakis.gr/el/pws-8a-ay3hsoyme-to-agrotiko-eisodhma>

<https://www.naftemporiki.gr/story/1732757>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1414581>

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/young-farmers_el

<https://www.in.gr/2021/09/10/economy/agro-in/mono-6-ton-agroton-stin-ellada-exei-dextei-ekpaideysi-kai-katartisi/>

EPI-GHS-18_v10.pdf

